

Delaktighetsfrämjande arbete på daghemmet

Ankdammen

En kvalitativ studie ur ett socialpedagogiskt och aktivitetsperspektiv

Isabella Knopman
Christa Lempinen
Ninni Kullberg

EXAMENSARBETE	
Arcada	
Utbildningsprogram:	Det sociala området, Ergoterapi
Identifikationsnummer:	
Författare:	Isabella Knopman, Christa Lempinen, Ninni Kullberg
Arbetets namn:	Delaktighetsfrämjande arbete på daghemmet Ankdammen En kvalitativ studie ur ett aktivitets och socialpedagogiskt perspektiv
Handledare (Arcada):	Carina Kiukas
Uppdragsgivare:	Ankdammen
<p>Detta examensarbete är ett beställningsarbete av Daghemmet Ankdammen och behandlar delaktighetsfrämjande arbete inom småbarnspedagogiken. Arbetet kan användas som komplettering till den nya Grunderna för planen för småbarnspedagogiken som trätt i kraft 1.8.2017. Arbetet är en kvalitativ studie med socionom- och ergoperspektiv och behandlar delaktighet och aktivitetsvetenskap för barn inom småbarnspedagogiken. Syftet med arbetet är att öka barns delaktighet på daghem och att ge personalen kunskap om hur man kan främja barns delaktighet i vardagen på daghemmet. I samråd med projektbeställaren har vi valt att enbart koncentrera oss på barnens delaktighet inom småbarnspedagogiken. Att ett barn är delaktigt inom småbarnspedagogiken kräver goda förutsättningar av kunskap hos personalen. Personalen har som uppgift att möjliggöra vardagliga aktiviteter för barnet, samt låta barnet ta del av planeringen. Då barn får vara med och planera verksamheten på daghemmet kan det skilja sig mycket från hur de vuxna planerat den. Ett barn som är delaktigt i verksamheten och gör tillsammans med andra har möjlighet att lära sig nya färdigheter av andra, vilket utvecklar barnets självständighet. Att barn får ta del av planering och utvärdering av verksamheten ökar också barnets känsla av delaktighet och självkänsla. Arbetets datainsamling genomfördes i form av observationer på daghemmet och intervju med personalen. Efter det transkriberades och numrerades intervjuerna och observationerna. Resultatet av våra observationer och intervjuer tyder på att barnen på daghemmet Ankdammen för det mesta känner sig delaktiga i verksamheten och att ett gott bemötande av personalen stöder känslan av delaktighet för barnen. Verksamheten bör vara anpassad till en nivå som är lämplig för alla deltagande parter, eftersom mångfalden i barngruppen ställer krav på personalens kompetens. Personalen på daghemmet stöder barnens delaktighet genom att erbjuda dem mångsidig och varierande verksamhet i smågrupper. En mångsidig verksamhet erbjuder barnen möjlighet att prova på sina färdigheter och bidrar till barnets identitetsutveckling. Upplevd delaktighet i barndomen stödjer även delaktighetskänslan i vuxenlivet.</p>	
Nyckelord:	Ankdammen, delaktighet, småbarnspedagogik, aktivitet, mångfald
Sidantal:	
Språk:	Svenska
Datum för godkännande:	

DEGREE THESIS	
Arcada	
Degree Programme:	Social services, Occupational Therapy
Identification number:	
Author:	Isabella Knopman, Christa Lempinen, Ninni Kullberg
Title:	
Supervisor (Arcada):	Carina Kiukas
Commissioned by:	Ankdammen/Duckies
Abstract:	
<p>This Thesis has been ordered by the kindergarten “Ankdammen” and deals with promotion of participation in the pediatric pedagogy. This Thesis can be used as a completion to the new regulation “Grunderna för planen inom småbarnspedagogiken”, which translates to “The basic plan of early childhood education”, which has come into effect 1 st January 2017.</p> <p>This thesis is a qualitative study with socio and ergo perspectives and addresses children’s participation within early childhood education. The purpose of the study is to increase children’s participation at kindergarten level and give the staff the knowledge on how to encourage the children to participate.</p> <p>In mutual understanding with the commissioner, we have chosen to only concentrate on the children’s participation within early childhood education. For a child to participate, they require good basic knowledge and understanding from the staff. The staff’s job is to enable daily activities for the children, as well as letting the child be a part of the planning phase. When children are also involved with the adults in the planning stages, the activities become more varied. When a child gets to participate throughout the process and alongside others, they will have the opportunity to learning further skills at the same time, thus developing independence. The child’s participation in planning and evaluation of the activity promotes participation, and the child’s feeling of being a part of something as well as their self-esteem.</p> <p>Data collection was achieved through observation at the kindergarten as well as conducting interviews with the staff, with interviews being transcribed and numbered. The result of the interviews and observations indicate that the children at “Ankdammen” feel they make a positive contribution, and the response from staff affirms the sentiment. The activity must be adapted in a way that is suitable for all participants. The staff at the kindergarten will support the children’s participation by offering versatile and varying activities in smaller groups. A versatile activity will offer the children the opportunity to embrace their skills and contribute to the development of the child’s identity and has been shown to follow through to adulthood.</p>	
Keywords:	Ankdammen, participation, social pedagogy, diversity.
Number of pages:	60
Language:	Swedish
Date of acceptance:	

OPINNÄYTE	
Arcada	
Koulutusohjelma: Sosionomi, Toimintaterapeutti	
Tunnistenumero:	
Tekijä:	Isabella Knopman, Christa Lempinen, Ninni Kullberg
Työn nimi:	
Työn ohjaaja (Arcada):	Carina Kiukas
Toimeksiantaja:	Ankkalampi
<p>Tiivistelmä:</p> <p>Tämä opinnäytetyö on tilaustyö Päiväkotia Ankkalammelta ja käsittelee osallisuutta edistävää työtä varhaiskasvatuksessa. Uusi varhaiskasvatussuunnitelma otettiin käyttöön 1.8.2017 ja tämä opinnäytetyö voi toimia varhaiskasvatussuunnitelman rinnalla. Työ on laadullinen tutkimus sosiaalipedagogisella sekä toiminnallisella näkökulmalla ja käsittelee lasten osallisuutta sekä toimintatiedettä varhaiskasvatuksessa. Yhdessä toimeksiantajan kanssa päädyimme rajaamaan työn aiheeksi lasten osallisuuden varhaiskasvatuksessa ja sen edistämisen. Lapsen osallistaminen varhaiskasvatuksessa edellyttää oikeanlaista tuntemusta henkilökunnalta. Henkilökunnan tehtävä on mahdollistaa arkisia aktiviteetteja lapsille sekä ottaa heitä mukaan suunnitteluun. Kun lapsi saa olla mukana suunnittelemassa toimintaa, voi lopputulos olla hyvin erilainen verrattuna aikuisen suunnittelemaan toimintaan. Lapsella on mahdollisuus oppia uusia taitoja yhdessä toisten lasten kanssa toimiessaan. Tämä edistää lapsen itsenäisyyttä. Lapsen osallistaminen suunnittelussa sekä toiminnan arvioinnissa edistää myös lapsen osallisuuden tunnetta ja antaa lapselle itsevarmuutta. Työn materiaali kerättiin observoimalla ryhmää ja henkilökuntaa sekä haastattelemalla henkilökuntaa. Materiaali litteroitiin ja numeroitiin. Tuloksena observoinnista ja haastatteluista voi todeta, että Päiväkotia Ankkalammen lapset useimmiten tuntevat osallisuutta toiminnassa. Lasten hyvä kohtaaminen vahvistaa heidän osallisuuden tunnetta. Ryhmän monimuotoisuus asettaa haasteita henkilökunnalle, ja siitä johtuen toiminnan tulee olla tasolla, joka on sopiva kaikille osallistujille. Päiväkodin henkilökunta tukee lasten osallistamista tarjoamalla heille monipuolista ja vaihtelevaa toimintaa pienryhmissä. Monipuolinen toiminta tarjoaa lapselle mahdollisuutta kokeilla taitojaan ja myötävaikuttaa lapsen identiteetin kehitystä. Lapsuudessa koettu osallisuus tukee myös osallisuuden tunnetta aikuisiällä</p>	
Avainsanat:	Ankkalampi, osallisuus, varhaiskasvatus, toiminnallisuus, monimuotoisuus
Sivumäärä:	60
Kieli:	Ruotsi
Hyväksymispäivämäärä:	

INNEHÅLL

1	Inledning.....	7
2	Bakgrund.....	7
2.1	Uppdragsgivare	8
2.2	Småbarnspedagogisk verksamhet	9
2.3	Aktivitetsutvecklingen hos barn i 3-5 års ålder.....	11
2.4	Mångfald och varierande kompetens	13
3	Tidigare forskning	13
3.1	Barns delaktighet.....	13
3.2	Miljöns inverkan på delaktighet	15
3.3	Att undersöka delaktighet.....	16
4	Teoretisk referensram	18
4.1	Delaktighet.....	19
4.2	Delaktighet i aktivitet.....	21
4.3	Socialpedagogiska kompetenser	23
5	Syfte och frågeställningar	24
6	Metodik.....	25
6.1	Undersökningsmetod	25
6.2	Datainsamling.....	26
6.3	Analys	27
6.4	Urval	28
6.5	Etiska överväganden	29
7	Resultat	30
7.1	Barnens känsla av delaktighet	30
7.2	Bemötande	33
7.3	Barnen har möjlighet att välja aktivitet	35
7.4	Planering	37
7.5	Utvärdering	38
7.6	Mångfald.....	40
7.7	Resultat sammanfattning.....	42
8	Diskussion	43
8.1	Resultatdiskussion.....	43
8.2	Metoddiskussion.....	47
8.3	Slutsatser.....	48

Källor	50
Bilaga 1. Observationsschema	54
Bilaga 2. Intervjuguide.....	55
Bilaga 3. Ansökan om forskningslov	56
Bilaga 4. Forskningslov till föräldrarna på Svenska.....	58
Bilaga 5. Forskningslov till föräldrarna på finska.....	59
Bilaga 6. Forskningslov till Daghempersonal	60
Bilaga 7. Forskningslov till Barnen	61
Figurer	62

1 INLEDNING

Detta examensarbete handlar om barns delaktighet. Ämnet är aktuellt då Utbildningsstyrelsen presenterat en ny version av Grunderna för planen för småbarnspedagogik. Syftet med detta arbete är att öka barns delaktighet på daghem, samt öka personalens kunskap på daghemmet Ankdammen och ge dem redskap om hur man kan göra barnen mer delaktiga i vardagen.

Grunderna för planen för småbarnspedagogik trädde i kraft 1.8.2017. Utgående från denna plan förbinder sig daghemmen att följa Utbildningsstyrelsens rekommendationer. §6 lyfter fram att alla barn skall ha rätt att vara en aktiv medlem i sin grupp samt att varje barn bör ha möjlighet att påverka saker i sitt eget liv. Att leka, utforska och bli förstådd är viktigt för barnets lärande och bidrar till känsla av delaktighet.

(Utbildningsstyrelsen u.å.)

Det mångprofessionella samarbetet är viktigt och den småbarnspedagogiska verksamheten skall samarbeta med specialbarntädgårdslärare, rådgivningspersonal, barnskyddet samt med andra relevanta aktörer inom social och hälsovården. Detta samarbete är av stor vikt både då det uppstår oro för något som berör välbefinnande eller utveckling av ett barn, men även då barnets eventuella stöd planeras och ordnas.

(Utbildningsstyrelsen u.å :34)

2 BAKGRUND

Resultatet av vårt arbete kommer att kunna användas som komplettering till den nya Grunderna för planen för småbarnspedagogik som trätt i kraft 1.8.2017 och kan erbjuda personalen förståelse varför delaktighet är viktigt och hur barnens inkludering i vardagen direkt ökar deras delaktighet och självkänsla.

Personalen på daghemmet har en stor och viktig roll i barnens liv och hen bör sträva efter att skapa en välkomnande atmosfär på daghemmet som respekterar alla. På daghemmet bör det finnas färdigt utarbetade strukturer som främjar delaktigheten eftersom det är genom den barnen skapar förståelse för gemenskapen, rättigheter, ansvar samt konsekvensen av val hen eller andra barn tar. Delaktigheten stärks även genom att barnet har rätt till att utvärdera verksamheten men även föräldrarnas delaktighet spelar

roll och de har rätt till att vara insatta i vad som händer på daghemmet. Dagens småbarnspedagogik bygger på ett gott mångfacetterat samarbete mellan barnen, personalen samt vårdnadshavarna. (Utbildningsstyrelsen 2016 :30)

Nedan beskrivs kort uppdragsgivaren för projektet och vad som sker i barnets aktivitetsutveckling under daghemsåren för att få en klar bild av vilka aktiviteter som daghemspersonalen skall främja barnen i samt en inblick i den småbarnspedagogiska verksamheten och ämnet mångfald.

2.1 Uppdragsgivare

Projektet är ett beställningsarbete av Daghemmet Ankdammen. Daghemmet Ankdammen är ett privat daghem med sammanlagt 22 enheter i Helsingfors, Esbo, Grankulla och Åbo. (Ankdammen 2018a) Detta arbete är ett samarbete med en av de åtta enheter som ligger i huvudstadsregionen där vardagsspråket är svenska och finska. De övriga enheternas språk är finska och engelska. Dessa enheter kallas Ankkalampi eller Duckies. (Ankdammen 2018a)

Ankdammens verksamhetsidé är att erbjuda en så kallad funktionellt tvåspråkig vardag där barnet pratar dess egna modersmål, samtidigt som hen lär sig ett annat språk på vardaglig nivå, t.ex. via lek och sång. Den funktionella tvåspråkigheten har sina grunder i CLIL (Content and Language Intergrated learning). Det betyder att man lär sig ett språk i dess naturliga omgivning och på ett sätt som barnet känner sig trygg med. CLIL betyder alltså inte fullständig tvåspråkighet och språket som man lär sig är inte något man egentligen strävar efter att lära sig fullständigt utan är mera som ett verktyg för inlärandet. (Ankdammen 2018b)

Personalen på Ankdammen använder enbart det ena språket då de pratar med barnen på daghemmet. Väsentligt i inläring av språket är att det sker mångsidigt och inspirerande i form av växelverkan med hela daghemmet. Barnen kan tala det språk de känner för, dvs. finska eller svenska i det hus som vi arbetar med. (Ankdammen 2018b)

Den röda tråden i Ankdammens verksamhet är att ta hänsyn till och stöda det enskilda barnets utveckling. Personalen strävar efter ett mångsidigt veckoprogram där barnen

kan vara delaktiga i planeringen. (Ankdammen 2018a) Projektbeställningen berör därmed ämnet delaktighet på daghemmet och fokus ligger på barnens delaktighet. Barnen i gruppen är i åldern 3–5 år och målet ligger på att observera barnen samt intervjua personalen för att få en bättre inblick i hur nuläget ser ut. Orsaken till varför delaktighet är viktigt är för att det erbjuder trygghet och lugn eftersom man är insatt i vad som är på agendan och stärker barnets initiativförmåga samt intresse till deltagande.

2.2 Småbarnspedagogisk verksamhet

Småbarnspedagogikens mål och värdegrund har sin bas i FN:s konvention om barns rättigheter och utgår även från lagen om småbarnspedagogik och lagen om personer med funktionsnedsättning. Det som genomsyrar de tre ovanstående är viljan att sätta barnet i första hand, barnets rätt att må bra, få den omvårdnad hen förtjänar, rätten till skydd och att barnets åsikter och röst skall bli hörd samt tas i beaktande. Ett barn skall heller inte behöva utsättas för diskriminering. Varje barn har rätt till jämlik behandling oavsett kön. (Utbildningsstyrelsen 2016 :19).

Dessa mål och värdegrund bygger upp det arbete som vi som socionomer eller ergoterapeuter gör med barn inom småbarnspedagogiken. De personer som jobbar inom småbarnspedagogiken har som uppgift och mål att skydda och främja varje barns rätt till en trygg och god barndom där barnen får känna att hen är viktig och att hen uppskattas som hen är. Personalen på daghemmet spelar en viktig roll i att stödja barnets individuella utveckling och att hjälpa hen med allt som det medföljer.

Ett av småbarnspedagogikens mål är att personalen stöder barnen till att bli humana människor som är medvetna om att våld, mobbning och rasism inte accepteras utan eftersträvar att vilja göra rätt. Varje barn har rätt till att uttrycka sig fritt, allt från tankar till åsikter och i den form som barnet känner naturligast för. Barnets åsikter och tankar tas i beaktan på den nivå som motsvarar barnets ålder och mognadsgrad.

(Barnkonventionen 1989 §12, §13) Barnet har även rätt till en god undervisning, leka, lära sig genom leken och glädjas över detta, skapa en uppfattning om sig själv, lära sig hantera sina känslor och lösa konflikter. Varje barn skall ha möjlighet att utveckla sina

kunskaper och färdigheter oberoende av ursprung, kultur eller kön.

(Utbildningsstyrelsen 2016:14–15, Barnkonventionen 1989 §28, §29)

Varje barn som är delaktig i den småbarnspedagogiska verksamheten har enligt lag rätt till systematisk och framför allt målinriktad undervisning, vård och fostran. I eftersträvan att uppfylla detta utarbetas årligen en plan för småbarnspedagogik som är individuell för varje barn. Denna plan utgår från barnets behov och intressen och görs i samförstånd med vårdnadshavaren. De mål som listas i planen skall beröra den pedagogiska verksamheten på daghemmet. Trots att denna plan utarbetas med egenvårdaren och föräldrarna är även barnets röst viktig. Det är hens önskemål och åsikt som skall kartläggas och beaktas i planen. Egenvårdaren ansvarar för att barnets individuella mål beaktas i planeringen och i utvecklingen av lärmiljöerna. Det är barnträdgårdsläraren som ansvarar för att varje barn har en plan och inom familjedagvården skall en barnträdgårdslärares sakkunskap anlitas.

(Utbildningsstyrelsen. 2016 :10)

Planen tar i beaktande barnets språkliga, kulturella samt åskådningsmässiga bakgrund. Den innehåller barnets intressen, styrkor och individuella mål som är noga beskrivna för att lätt kunna följas upp genom iakttagelser och observationer under verksamhetsåret. Pedagogisk dokumentation används då planen utarbetas. Dock kan tillvägagångssättet variera från ort till ort och enhet till enhet men grundprincipen är samma. Det är även viktigt att man anger barnets eventuella behov för stöd och läkemedelsbehandlingar om sådana finns, och hur de skall genomföras. Då planen är färdigskriven skall vårdnadshavarna läsa igenom den och underteckna. Vid detta skede kan de ännu ändra på planen om den ej överensstämmer med vad de hade i tankarna för sitt barn. Det pedagogiska samtalet inträffar i början av höstterminen och uppföljs och utvärderas följande vår. Dock kan planen uppdateras om behovet uppstår samt kan extra samtal hållas om behovet finns. Vid genomgång av planen skall särskilt fokus läggas på hur pedagogiken genomförts och på vilket sätt personalen gått tillväga för att stöda barnets utveckling och behov. (Utbildningsstyrelsen. 2016 :11)

Småbarnspedagogiken har många uppdrag varav ett är att tillsammans med barnets vårdnadshavare stöda barnets helhetsmässiga utveckling, uppväxt och lärande.

Tjänsterna som småbarnspedagogiken medför skall stärka barnens delaktighet och stöda

dem att bli aktiva deltagare i samhället samtidigt som verksamheten även ger föräldrarna möjlighet att vara det genom att delta i arbetslivet eller studera.

(Utbildningsstyrelsen 2016 :14)

2.3 Aktivitetsutvecklingen hos barn i 3-5 års ålder

En persons aktiviteter kan delas in i tre kategorier. Dessa kategorier är aktiviteter i dagligt liv(ADL), jobb och fritid. Varje person har sin individuella balans mellan dessa aktiviteter för att känna sig hälsosamma. Barnens fördelning av aktiviteter styrs mycket av familjens rutiner vilket betyder att barn inte har så stor möjlighet att påverka. Ett barns jobbaktiviteter i åldern 3–5 år består av daghem och möjligen hemarbete. Ett barn i denna åldern sover kring nio timmar per natt. En studie följde med hur aktiviteterna fördelas över dagen bland amerikanska barn i åldern 0–12 år. Barnen spenderade 55% av tiden i ADL, jobbaktiviteter förde 15 % och fritiden tog upp 30%. (Ziviani et al.: 91–107)

Om ett barn inte kan eller får delta i olika aktiviteter påverkas deras utveckling negativt. Om de däremot får delta och känna sig kompetenta i att utföra en vardagsaktivitet påverkar det barnets självkänsla positivt och detta motiverar barnet till att fortsätta utföra aktiviteten. Det i sin tur leder till mera övning och att barnets färdigheter blir bättre. Detta lära barnet ett positivt inlärningsmönster. För att barnet ska vilja lära sig olika typer av aktiviteter måste de vara tillräckligt intressanta och lagom utmanande. (Öhrvall et al. 2016: 145-147)

Leken är den huvudsakliga aktiviten som barn engagerar sig i. Därför behöver man som professionell ta lekens betydelse i beaktan då man planerar verksamheten inom småbarnspedagogiken (Morrison & Metzger:528). Lautamo (2016: 8–18) sammanfattar leken som nåt barnen gör frivilligt och har en inre motivation för. Då barn leker lär de sig nya färdigheter. En lekfull lek är fri och glädjefylld och blir till då leken är betydelsefull, aktiv, självvald samt har en trygg miljö att förverkligas i.

Enligt Case-Smith (2001:85–86) kan leken delas in i tre kategorier för barn i åldern 3-5 år. Leken kan vara symbolisk, skapande eller fysisk. En treårings sätt att leka skiljer sig mycket från en femårings sätt att leka. Leken utvecklas från enstaka lekhandlingar som

så småningom börjar hänga mer ihop, och då man nått fem års åldern brukar barn vara duktiga på att leka hela scener. Leken blir också mer social desto äldre barnet blir. Vid fem års-åldern börjar den symboliska leken utformas allt mer till låtsaslekar där barnen kan ta åt sig nya roller. Låtsasleken är viktig för att utveckla barnets kreativa tänkande, problemlösningsförmåga och empatiförmåga. Skapande leken börjar vara allt mer fokuserad av slutprodukten då man närmar sig fem års åldern. Skapande leken utvecklar barnets visuella perception. Barn i denna ålder är aktiva, och den fysiska leken sker ofta tillsammans med jämnåriga och utvecklar deras motoriska färdigheter. Forskning lyfter dock upp att alla barn har sitt individuella sätt att leka. Vissa barn föredrar social lek mer än andra barn.

För att få en bättre uppfattning över vilken lekförmåga barn i åldern 3-5 år skall bemästra har bedömningsinstrumentet PAGES (bedömning av barns lek i grupsituation) utvecklats av Lautamo. Det tillämpas för alla yrkesgrupper som arbetar med barn för att kunna bedöma barns lek i grupsituation. PAGES bedömningen lyfter fram barnets lekfärdigheter samt hur barnet interagerar med jämnåriga. Problem i sociala färdigheter och lekfärdigheter avslöjar ofta utmaningar inom andra utvecklingsområden. Bedömningen skall ske i barnets naturliga omgivning ofta hemma eller på daghemmet. PAGES baserar sig på lekteori och lyfter fram speciellt tre huvudelement. Den första är den inre glöden hos den som leker, den andra är barnets färdigheter och den tredje lekmiljön där leken utspelas. Observationen baserar sig på dessa och har kategoriserats under följande aktiviteter, betydelsefulla aktiviteter, meningsfulla aktiviteter och funktionell kompetens. Dessa delas in i 38 observationsindikatorer. Dessa indikationer är uppräknade enligt svårighets grad så att de mest krävande är längst upp och de enklare längre ner. (Lautamo 2016: 8-18)

Lek förmågor som hör till de betydelsefulla aktiviteterna är bland annat att barnet visar nyfikenhet och intresse gentemot sin omgivning. De tar egna beslut i leken och vågar visa sina känslor. De mer krävande lekförmågorna inom den betydelsefulla leken är förmågan att kunna busa och bryta mot gemensamma lekregler på ett lekfullt sätt. De meningsfulla aktiviteterna inkluderar förmågor som ger leken mer struktur. Låtsas föremål och rollekar är typiska exempel på lekhandlingar inom denna kategori. De mer krävande förmågorna inom denna kategori har att göra med att kunna samspela med

andra barn under lekens gång. Funktionell kompetens inkluderar risktagande och medvetenhet om sin egen kompetens nivå. (Lautamo 2016: 16-18)

2.4 Mångfald och varierande kompetens

En barngrupp formas av barn som alla har sina egna individuella styrkor och svagheter. Diversiteten i en barngrupp beror mycket på barnens ålder, kön och de individuella kunskapen barnen har t.ex. språk. De personer som jobbar inom småbarnspedagogiken bör vara sensitiva och alerta för barnens styrkor och förmågor så att alla barn har möjlighet till en lika god vardag och delaktighetskänsla. Det är viktigt att personalen på daghemmet ser barngruppens mångfaldhet som en rikedom och som en berikande lärmiljö för barnen. (Koivula et al. 2017:195)

3 TIDIGARE FORSKNING

Här beskrivs hur aktivitetsvetenskapen och socialpedagogiken ser på den senaste forskningen om barns delaktighet. Sökning har utförts på databaserna Academic Search Elite och Sage Journals. Även tryckt litteratur har använts. Sökorden som använts var participation, children, childhood, occupational therapy, play, child care, daycare, kindergarten, empower. De utvalda sökorden användes i olika kombinationer.

3.1 Barns delaktighet

Rosenberg et al. (2010: 266–273) har i sin forskning styrerat om personliga faktorer (motorik, kognition, prestationsförmåga och kompetensen att utvärdera sin egen självkänsla) och den fysiska miljön påverkar barns delaktighet. Delaktigheten mättes genom ett frågeformulär som föräldrarna fyllde i. De fem variabler som mättes var mångfalden i aktiviteter barnet engagerar sig i under dagen, frekvens på hur ofta aktiviteten upprepas, barnets självständighet och om barnet behöver hjälp i att utföra aktiviteten, barnets grad av glädje samt föräldrarnas tillfredsställelse i hur väl barnet utförde aktiviteten. I studien deltog 70 friska daghemsbarn från Israel. Barnen i forskningen var 4–6 år gamla och barn med funktionsnedsättningar var exkluderade ur urvalet. Resultatet tyder på att barns förmåga att delta i mångsidiga aktiviteter är beroende av barnets egna personliga kapacitet, speciellt motoriska och kognitiva

färdigheter. Miljöfaktorerna påverkar däremot frekvensen hur ofta barnet deltar i en aktivitet samt föräldrars tillfredsställelse. Forskarna lyfter även fram att de variabler som mättes inte förklara vad som gör att barnet känner glädje i aktiviteten.

Clarke et al. (2011: 774–780) har undersökt vilka faktorer påverkar känslan av delaktighet då barnet har kommunikationssvårigheter. Studien tyder på att barns uppfattning om sina egna förmågor är kopplade till känslan av delaktighet, speciellt den emotionella förmågan. Familjens uppfattning om barnets förmågor har också ett samband till känslan av delaktighet. Fler faktorer som påverkar delaktigheten är barnets ålder och dess funktionsförmåga. Odom et.al. (2006:807–823) har forskat vilka faktorer som påverkar socialt accepterande bland förskolebarn med funktionsnedsättning. Resultatet visar att det har en betydelse vilken funktionsnedsättning barnet har. Barn som utesluts ur sociala situationer hade sådan problematik som påverkade deras sociala problemlösningsförmåga medan barn med problematik som inte påverkade deras sociala problemlösningsförmåga inkluderades oftare... i sociala situationer. Forskningen tyder även på att föräldrarnas ekonomiska ställning har en inverkan på barnets möjligheter för delaktighet.

Forskningen lyfter alltså upp att barnets förmåga har en stor inverkan på känsla av delaktighet. Förmågorna som nämns i forskningen är motoriska-, kognitiva-, emotionella-och sociala färdigheter. Forskningen lyfte även fram att miljön påverkar hur ofta barnet engagerar sig och föräldrarnas förväntningar och resurser, spelar även in hur barnet har möjlighet att känna sig delaktig.

Jans (2004: 27–44) har studerat barnens roll i samhället och menar att barnens roll i samhället har ändrat med tiden. Han menar att barn inte bara är personer som de vuxna skall ta hand om, utan även aktiva medlemmar i samhället. Barns delaktighet visar sig främst via deras förmåga att leka och spela vilket berikar omgivningen. Dock kan man inte räkna barn som lika likvärdiga medlemmar i samhället som de vuxna, eftersom barn bland annat inte har rösträtt eller samma skyldigheter som vuxna, men ändå har barn och skall få ha en roll i samhället både inom sin egna familj och utanför den. Jans menar att barns aktiva aktörskap inom samhället baserar sig främst på en ständig läroprocess och att vuxna och barn är självständiga aktörer. Dock visar studien även att det krävs vidareforskning i ämnet för att fullständigt förstå vad barnens roll i samhället är.

För vårt arbete är även denna sorts information om barns delaktighet användbar. Det är viktigt att vi är medvetna om vad barns delaktighet i samhället betyder, samt vad man kan göra för att främja den.

3.2 Miljöns inverkan på delaktighet

Coster et al. (2012: 235–242) har forskat ifall det finns en skillnad i deltagande i fritidsaktiviteter bland skolbarn i åldern 5–17 som har en funktionsnedsättning gentemot de som inte har en. Ämnet är aktuellt då allt fler länders regeringsprogram stöder integration av barn med funktionsnedsättningar i vanliga utbildningsprogram. 576 vårdnadshavare i Kanada och USA fyllde i ett frågeformulär och svaren analyserades. Hälften av samplet bestod av barn med funktionsnedsättningar. De vanligaste diagnoserna var ortopedisk problematik, tal/språkproblematik och utvecklingsfördröjning. Resultatet visar att bland de yngre barnen (5–11 år) finns en signifikant skillnad mellan hur ofta barnen deltar i fritidsintressen. Barnen utan funktionsnedsättning deltar betydligt oftare i instruerad verksamhet och träffar även oftare kompisar på fritiden än barn med funktionsnedsättning. Barn med funktionsnedsättningar hade signifikant färre fritidsaktiviteter i antal och svaren visar att barnen med funktionsnedsättning ofta inte är nöjda över sin situation och vill gärna se en förändring i framtiden. Liknande resultat kunde hittas bland de äldre eleverna (12–17 år). Miljön rapporterades ofta vara ett hinder varför barnen med funktionsnedsättning inte hade möjlighet att delta på fritidsaktiviteter.

Vår beställare är ett språkbadsdagehem som jobbar med barn med olika språkbakgrund. Ankdammen som miljö kräver att ett visst språk används under verksamheten. Artikeln visar att personer med funktionsnedsättningar lider i vid utsträckning av utanförskap, då de gäller fritidsaktiviteter. Vissa kulturskillnader finns i studien som måste tas i beaktande. Fritidsaktiviteterna i USA/Canada är ofta ordnade av skolan och fungerar som våra eftisar. I Finland har de yngsta som är inkluderade i studien inte börjat skolan än, utan spenderar denna tid på daghemmet. Det vi behöver ta i beaktande är att ifall daghemsverksamheten sker på ett främmande språk blir barnen lika delaktiga under dagen som de som talar sitt modersmål, eller blir språkskillnaderna en rikedom i verksamheten.

Lindsay et. al. (2015) har kommit fram till att miljöns tillgänglighetsproblem är hindrande för delaktigheten för barn med funktionsnedsättning. Flera studier visar på liknande resultat. De hinder som omgivningen ställer på barnen påverkar deras psykosociala hälsa, vilket visar sig genom ökad beroende av hjälp och känsla av ensamhet. Hemmingson & Borells (2002) studerade skolmiljö och fick fram att den fysiska och sociala miljön upplevdes hindrande av två tredje delar av eleverna i skolan. Personalen hade inte kunskap över hur de skulle anpassa aktiviteterna och omgivningen så att de vore tillgängliga för alla.

Ovanstående artiklar är noga utvalda eftersom de berör ämnet barns delaktighet och inkludering samt tar de upp vikten av att se barnet som en aktiv aktör i samhället med rätt till att få sin röst och åsikter hörda vilket går hand i hand med vad den nya lagen om småbarnspedagogik eftersträvar. Från forskningarna framkommer vikten av att kunna anpassa aktiviteter på daghemmet utgående från behovet och kompetensen barngruppen besitter. I detta fall då beställningsarbetet berör ett tvåspråkigt daghem med barn som har varierande kunskap i finska och svenska bör de ändå ha möjligheten att känna sig delaktiga och inte exkluderade på grund av bristfälliga språkkunskaper.

3.3 Att undersöka delaktighet

Imms & Granlund (2014: 291–292) lyfter fram i sin forskning att det är utmanande att undersöka delaktighet. Då forskning tidigare mätt deltagande på skalor, har man nått förståelse för vad som är kraven för deltagande och vilka stöd som deltagandet förutsätter. Dock uteblir personens närvaro och engagemang ur resultatet. För att komma åt hur personen känner delaktighet behövs det utvecklas nya evidensbaserade sätt att mäta närvaro och engagemang. Imms et al. (2006) har gjort en litteraturstudie för att kartlägga vad forskning syftar till när de talar om att främja delaktighet för barn med funktionsnedsättning. Resultatet visar att flesta studier talar om att barn är delaktiga då det finns både deltagande och engagemang. Ett barn kan inte engagera sig ifall hen inte deltar i aktivitet.

Robson et al. (2012: 1–3) Har genomfört observationer på ett "English Children´s center" med barn i ålder 3–4 år för att få en inblick i barns kreativa tänkande samt

intresse för aktiviteter de själva fått bestämma. Observationerna följde mallen ACCT (Analysing Children's Creative Thinking). Detta resulterade i att man insåg att aktiviteter som t. ex. plantering av växter hade lika stort värde för det kreativa tänkande som traditionella kreativa former som att måla och musisera. Alla utomhus aktiviteter väckte stort intresse och barnen var mer konsekventa i deltagandet i de aktiviteter de själva fick välja gentemot de personalen planerat.

Denna forskning är väldigt aktuell och berör samma åldersgrupp och typ av observationer vi är intresserade av. Den når även ett resultat som kan antas stämma på flera daghem. Dock lämnar detta öppet för oss att fundera ut hur man skall få fram barnens idéer och ta dem i beaktande i planeringen men ändå upprätthålla den finska standarden som finns inom ramen för den småbarnspedagogiska verksamheten.

Forskning tyder på en känsla av delaktighet är en av hörnstenarna i att ett barn lär sig. Individual Child Engagemang Record (ICER) är ett instrument som mäter funktionsnedsatta barns delaktighet på daghem och skolan. Genom att kontinuerligt bedöma barnet får den professionella en bättre bild av vilken grad av delaktighet barnet har i olika aktiviteter. I tidigare forskning har bedömningen utförts av utomstående proffs och målet i denna studie är att testa om det går att lära personalen använda instrumentet tillförlitligt. Fem personer tränades under två tillfällen och resultatet visar att personalen efter träning kunde tillförlitligt använda instrumentet. Kishida och Kemp diskuterar att användningen av detta instrument kan underlätta vardagen för både barnen och personalen. Detta genom att man mer konkret kan se vad som fungerar och därmed kan förbättra individens omvårdnad. (Kishida & Kemp 2010: 21–39)

Denna forskning tyder på att det kan bli intressant att reda ut ifall personalen kan läsa hur delaktiga barn är. Forskningen är intressant då en kontinuerlig bedömning av barnen visar på att personalen blir bättre på att känna igen barnets delaktighets grad. Då man blir medveten om hur barnen engagerar sig i aktivitet kan personalen stöda enskilda barn på ett bra sätt i krävande aktiviteter.

Mackey och Vaealiki (2011: 82–85) har försökt hitta ett nytt sätt att ta fast på delaktigheten. De har forskat i hur delaktiga barn kan vara i en pedagogisk process som varade i sex veckor med fokus på miljön. Forskningen studerade 30 barn i åldern 4–5

på ett daghem i Nya Zeeland. Denna artikel lyfter fram själva utförandet av forskningen och hur de nådde barnen för att ge dem en chans att få sin röst hörd. Forskarna valde att sätta mycket vikt på att skapa en trygg och tillitsfull relation till barnen i hopp om att få dem att öppna upp sig kring sina tankar och funderingar. Före själva forskningen inleddes skickades en forskningslov hem till vårdshandhavarna för att be om lov att observera barnen. De skrev även ett öppet brev till barnen som förklarade vad forskningslov innebär på ett sätt som barnen kunde förstå och ta del av. Innehållet av brevet diskuterades på daghemmet under samlingen tillsammans med daghemspersonalen. Under samlingen uppmuntrade daghemspersonalen barnen att ställa frågor till forskarna under hela processen varje gång någonting kändes oklart. Forskarna använde även två hela dagar på daghemmet till att umgås med barnen för att göra sig bekanta med dem innan de började den egentliga datainsamlingen. För att trygga att barnens röst blev hörda i studien valde de att samla data på många olika sätt; Forskarna intervjuade barnen och personalen under dagens gång, de samlade barnens ritningar, tog fotografier av konstruktioner samt omgivningen. De skrev observations dagböcker, iakttog berättelser och genomförde intervjuer med föräldrar. Då det var dags att avrunda projektet hade de planerat en avslutning för att ge ett värdigt slut för processen. Detta gav en trygghet för barnen och de förstod att forskarna inte kommer att komma till daghemmet mera. Mackey och Vaealiki påminner att genom att göra barn delaktiga i forskning går man in på ganska okänd mark där man måste prova sig fram till det som fungerar. De rekommenderar att fortsatt forskning som berör barn skall hålla i åtanke vikten av en respektfull kommunikation, en tillitsfull relation och demokratiskt deltagande.

Forskningen lyfter fram många praktiska exempel på sätt man kan få fram barnens röst i forskning. Forskningen ligger nära till det vi själv hade i åtanke att göra vi kommer att kunna utnyttja än del av metoderna i vår egen process.

4 TEORETISK REFERENSRAM

Här definieras begreppet delaktighet och dessutom lyfts det fram hur aktivitetsvetenskapen och socialpedagogiken beskriver barnens delaktighet i litteraturen.

4.1 Delaktighet

Det finns ingen universell definition för begreppet delaktighet. Litteraturen definierar ordet på olika sätt (Granlund 2013:470; Molin 2004: 61; Imms & Granlund 2014:291). Här nedan kommer vi att sammanfatta en definition vi utgår ifrån att begreppet delaktighet innehåller.

Att vara delaktig är att man som person har möjlighet att påverka sin omgivning och att få sin röst hörd. Att känna sig delaktig handlar ofta om en känsla där individen upplever att hen är till nytta och har ett inflytande. För att delaktighet skall uppnås krävs det dock att två parter möts och kan kommunicera med varandra. (Bülow et al. 2012: 31) Då barnen är delaktiga i verksamheten inom småbarnspedagogiken möjliggör det en pedagogisk verksamhet som tar i beaktan barnens individualitet. Då barn får vara delaktiga och bestämma över de ärenden som påverkar deras vardag kan verksamheten skilja sig mycket från hur de vuxna hade planerat den. Detta utmanar personalen att reflektera och kritiskt granska sitt egna arbetssätt vilket leder till en möjlighet att utveckla verksamheten att bli ännu bättre. (Koivula et al. 2017: 46)

För att verksamhetskulturen på daghemmet skall klassas som inkluderande förutsätter det att den främjar delaktighet men även sätter fokus på jämställdhet och likabehandling i verksamhetens alla skeden. Barnes röst är viktig och det är deras åsikter, synpunkter och initiativ som bör värdesättas i alla avseenden. Personalen har en viktig roll eftersom de bör ständigt arbeta på att utveckla arbetssätt som kan säkerställa delaktigheten i barngruppen. Det är genom delaktigheten barnen även skapar förståelse för rättigheterna de har men även att ta ansvar och få en förståelse för den övriga barngruppen och gemenskapen de är delaktiga i. Sensitivt bemötande är a och o för varje barn, hen måste få uppleva att hen blir sedd och hörd eftersom det stärker barnets delaktighetskänsla. Denna känsla får ytterligare grogrund om barnet även kan delta i planeringen, genomförandet och utvärderingen av den verksamheten som genomförs på daghemmet. (Utbildningsstyrelsen 2016 :30)

För att främja barns delaktighet krävs det att personalen erbjuder barnen mångsidiga och rikliga upplevelser som möter barnets egna kunskaper och tar i hänsyn alla barn. Eftersom verksamheten på ett daghem oftast sker i grupp och alla bör tas i beaktande

krävs det att alla medlemmar i gruppen har förmågan att förhandla på ett sätt som känns bra för alla. Det handlar om att bilda demokrati för barnen. Det kräver dock att även de yngsta gruppmedlemmarna får öva på sina demokratiska färdigheter, dvs. Hur man uttrycker sina egna tankar, bildar egna åsikter, hur man lyssnar på andra och tar i beaktande deras åsikter och vad empati är. (Koivula et al. 2017: 47)

Molin (2004: 67–70) säger att för att känna delaktighet måste det finnas en aktivitet personen tänker engagera sig i. Förutsättningarna att personen känner delaktighet i aktiviteten bygger på att personen tar sig an en aktivitet, personen inkluderas i aktiviteten och blir accepterad, samt har motivation för aktiviteten. Aktiviteten bör även vara tillgänglig för individen. Molin (2004:72) poängterar dock att det är personens eget val om hen vil engagera sig i en aktivitet. Självbestämmande rätten ger personen möjlighet att avstå från en aktivitet vilket innebär att varje individ själv får avgöra om hen vill vara delaktig eller inte.

Delaktigheten ser olika ut i olika grupper, beroende på individerna i gruppen. Alla individer känner delaktigheten på olika sätt beroende på den personliga tillvaron. Delaktighet kan kännas på flera olika nivåer (Molin 2004:70; Nivala & Ryyänen 2013: 25). Nivala & Ryyänen (2013: 25–26) delar in delaktigheten på tre olika plan; Att vara en del av en grupp (att tillhöra), att ta del av en grupp (att delta) och att känna sig vara en del av gruppen (känna sig delaktig). För att kunna vara delaktig i en grupp krävs det att alla dessa mål uppfylls.

Inom delaktighet kan man prata om interna och externa förutsättningar. Interna förutsättningar handlar om individerna och vad de har för förväntningar och färdigheter samt vad de vill vara delaktiga i. De externa förutsättningarna handlar om vad omgivningen har att erbjuda, samt tid och tillfälle. De externa faktorerna är oftast det som de professionella har ansvar för och som brukarna inte direkt har möjlighet att påverka på. Man kan se de externa faktorerna som ramar för delaktighetens möjligheter. (Bülow et al. 2012: 32; Molin 2004: 78) Molin (2004:79) menar att för att nå maximal delaktighet behöver det finnas ett samspel mellan omgivningen och individen. Acceptans och ömsesidighet kännetecknar detta samspel, det finns även subjektiva och objektiva faktorer som påverkar delaktighets intensiteten. Ett minimalt deltagande

betyder att det finns en enda form av delaktighet som uppfylls medan maximalt deltagande innebär att alla ovannämnda faktorer nås i aktiviteten.

4.2 Delaktighet i aktivitet

Inom ergoterapi ligger intresset i att främja personers hälsa genom att stöda personer till aktivitet. Huvudmålet är att möjliggöra vardagliga aktiviteter för brukaren. Målet är att arbeta för att brukaren skall nå delaktighet i aktivitet genom evidens baserat arbete och brukarcentrering där individen står i fokus. Resonemanget påbörjas genom att skåda personen, miljön och aktiviteten samt kolla ifall det är en eller fler av punkterna som behöver anpassas för att brukaren skall kunna uppnå delaktighet i aktiviteten. (WFOT statment on occupational therapy 2010) Då man arbetar med att möjliggöra känsla av delaktighet i aktivitet har man nytta av teorin om aktivitetsrättvisa. Teorin om aktivitetsrättvisa ser människan som en aktiv varelse. Teorin tar upp nya sätt för ergoterapeuten att tänka och handla i situationer som påverkar oss både lokalt och globalt ur ett aktivitetsperspektiv. Fokus ligger på att se vilka behov, möjligheter och styrkor som krävs av individer och grupper för att utföra aktiviteten. Samtidigt överväger man frågor gällande rättvisa, rättigheter, empowerment och möjliggörande av aktivitetsmöjligheter. (Stadnyk et al. 2014: 308–309) Litteraturen lyfter fram fyra aktivitetsrättigheter; Rätten att uppleva aktiviteten som meningsfull och berikande, rätten att utvecklas genom att få delta i aktiviteter för hälsa och social integration, rätten att utöva individuell eller befolknings autonomi genom val i aktivitet, och gynnas av rättvisa för olika typ av deltagande i aktiviteter. (Townsend & Polatajko 2007: 80) Varje person har rätten att vara delaktig i aktiviteter som är meningsfulla för brukaren.

Alla har ett biologiskt behov av att vara aktiva och aktivitetsutförande är starkt kopplat till god hälsa (Wood, 2014:51, Christiansen & Townsend, 2010:25). Law (2002:640–641) har bevisat att det är betydelsefullt för människor att engagera sig i aktiviteter. Aktiviteterna påverkar människans psykiska- fysiska- och emotionella utveckling. Att delta i aktivitet bidrar till engagemang, hämtar mening till vårt liv, samt ger en känsla av behörighet. För att uppnå detta krävs att personen känner att hen kan påverka vilken aktivitet som utförs, hur länge aktiviteten pågår och med vem man utför aktiviteten. Law et al. (2006:67) har fortsatt utveckla sina tankar specifikt vad delaktighet innebär för barn. Hon beskriver att aktivitet är ett sätt att öva på psykiska- fysiska- och

emotionella färdigheter. Delaktigheten fungerar som en väg som guidar barnen att integreras med människor och deras omgivning. Genom att integreras med sin omgivning främjas barnens självkänsla.

Christiansen & Townsend (2010:25–26) menar att personer blomstrar då deras personligheter och behov är i balans med miljön. Personen känner sig delaktig i aktiviteter som är intressanta och utmanande. Pierce (2014:92) diskuterar att det är viktigt för barns hälsa, välmående och utveckling att regelbundet känna sig delaktiga. Forskning visar att regelbunden känsla av delaktighet främjar barns utveckling, främjar deras sociala förmåga samt deras mentala och fysiska välmående. Avheden (2014:24–25) diskuterar om följder då delaktighet inte uppnås bland personer med funktionsnedsättning och vad man kan göra för att ändra på situationen. För att en person med funktionshinder skall känna sig delaktig behöver omgivningen ha kunskap och medvetenhet om funktionsnedsättningen samt den fysiska miljön behöver vara tillgänglig. Hur man bemöter personen är dock avgörande för hur delaktig personen kan känna sig i stunden. En studie visar att personer med funktionsnedsättning lider större risk att lida av ohälsa än den övriga befolkningen. Det diskuteras att man kunde komma åt problemet i många fall genom att öka socialt deltagande, öka fysiska aktiviteter och förbättra bemötandet.

En persons aktivitetsidentitet kan ses som jaget i varandet och önskan att bli något. Identiteten består av personens aktivitetshistoria, att uppleva delaktighet i aktivitet bidrar till positiva erfarenheter för aktivitetshistorien. Kielhoffner kallar fenomenet aktivitetsanpassning då man utvecklar en positiv identitet som passar ihop med de förmågor en person har i en viss miljö (de las Heras de Pablo et al 2017: 116–117). Detta stöds av Penny-Dahlstrands (2016: 23) teori om att barn förändrar sina aktivitetsmönster efter hand att de utvecklas. Hon lyfter upp att de aktivitets erfarenheter man får under barndomen kommer man att ta med sig in i vuxen livet. Antingen så berikas aktivitetsrepertoaren eller motsatt avstår man från vissa aktiviteter på grund av dåliga erfarenheter. Forskning har hittat evidens för att barn med funktionsnedsättning löper en mycket större risk att redan i barndomen utsättas för mindre situationer med känsla av delaktighet. Känslan av delaktighet uppfattas ofta också lägre bland funktionsnedsatta barn. De diskuterar att det vore viktigt att bryta

dessa mönster redan i barndomen så den begränsade delaktigheten inte följer med in i vuxenlivet (Law et.al. 2006:94).

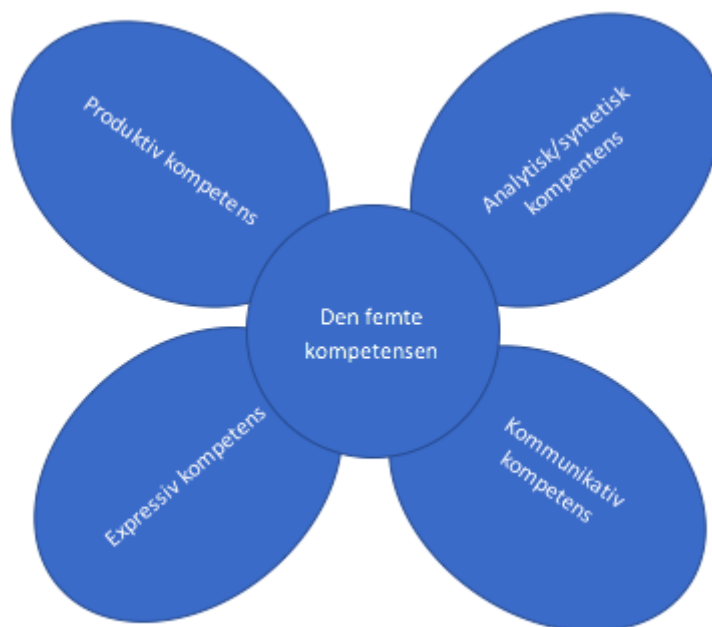
Motsatt vad Molin (2004:67–70) diskuterar tidigare i arbetet, att delaktighet nås endast om personen engagerar sig i aktivitet, lyfter Turpin & Iwama (2011:132) och Polatajko et al. (2007: 23) fram i sin diskussion att en person kan engagera sig i en aktivitet utan att nödvändigtvis utföra aktiviteten, men då är nivån på deltagandet inte maximalt.

När ett barn är delaktig i aktiviteter och gör dessa tillsammans med andra så är de delaktiga i olika situationer. Detta kallar Öhrvall et al. för "co-occupation". Genom "co-occupation" lär sig barnet nya färdigheter tillsammans med någon som kan den aktuella vardagsaktiviteten. Detta är en del av barnets utveckling till självständighet. (Öhrvall et al. 2016: 147) Co-occupation kan definieras på flera olika sätt och enligt Pickens och Pizur-Barnekow (2009) kan det beskrivas som att två eller flera individer engagerar sig i en aktivitet som påverkas av individernas delade fysiska, emotionella och avsiktliga aspekter.

4.3 Socialpedagogiska kompetenser

För att kunna främja barnens delaktighet i en daghemsmiljö är det viktigt att barnet får stöd av personalen för att kunna forma sin tillvaro i gruppen. Personalen bör känna sig i sin arbetsroll och de kompetenser de har. Enligt Madsen (2001, s. 226–235) kan man tala om fem kompetenser. Dessa kompetenser är den produktiva kompetensen, den expressiva kompetensen, den kommunikativa kompetensen, den analytiska kompetensen och den femte kompetensen. Den produktiva kompetensen handlar om att personalen skapar och omformar sin omgivning, den expressiva kompetensen handlar om hur personalen både uttrycker sitt egna kroppsspråk och tolkar barnens kroppsspråk och kan använda detta som ett arbetsmedel. Den kommunikativa kompetensen handlar om hur personalen tolkar språk och formar tillit till barnen och att ha en fungerande roll som auktoritet. Den analytiska kompetensen representerar den kunskap personalen har för det arbete hen utför. Det är viktigt att alla medlemmar i personalen tänker på att allt det hen själv anser vara verkligheten egentligen bara är en del av det. Den femte kompetensen är för personalen den viktigaste. I den femte kompetensen möts de andra

kompetenserna till en helhet. Personalen integrerar kompetenserna i vardagen och utvecklar dem i sitt arbete.

Figur 1 En redigerad version av Madsens bildningsblomma. (Madsen 2001 s. 226-227)

I Grunderna för planen för småbarnspedagogiken tar man fram liknande kompetenser som barn skall ha möjlighet att ta del av under sin vistelse på daghemmet. Det gäller att ge möjlighet för barnen att utveckla en mångsidig kompetens vilket hjälper barnen att växa som individer och medlemmar i grupper. De fem kompetenserna inom småbarnspedagogiken är förmågan att lära sig, kulturell och kommunikativ kompetens, vardagskompetens, digital kompetens och multilitteracitet samt förmågan att delta och påverka. Denna helhet ger barn förutsättningar att vara delaktiga i sin egna vardag och inom småbarnspedagogiken, men det handlar även mycket om barnets egna vilja att delta och lita på att hen har möjlighet att påverka. Det är personalen som har som uppgift att stödja barnets förmåga och vilja att delta och att försöka locka fram barnets egna initiativtagande. (Utbildningsstyrelsen u.å)

5 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR

Delaktighet är ett väldigt stort begrepp och därför är arbetet på begäran av beställaren fokuserat på barnens delaktighet, inte föräldrarnas. Målet är att skapa ett verktyg för

personalen som ger dem en inblick i vad delaktighet innebär samt ger dem förslag på hur barnen bättre kan få ta del av planeringen, genomförandet samt utvärderingen av verksamheten på daghemmet. För att omfånget av arbetet inte skall bli för massivt är observationerna avgränsade till endast en del vardagssituationer. Dessa situationer är utvalda tillsammans med projektbeställaren Ankdammen. Syftet med detta arbete är att öka barns delaktighet på daghem, och öka personalens kunskap samt ge dem redskap om hur man kan göra barnen mer delaktiga i vardagen. Våra frågeställningar är:

Hur främja barnens delaktighet i vardagssituationer på daghemmet Ankdammen ur ett socialpedagogiskt perspektiv?

Hur främja barns delaktighet i vardagssituationer på daghemmet Ankdammen ur ett aktivitetsvetenskapligt perspektiv?

Hur stöder personalen på daghemmet Ankdammen barnens delaktighet i vardagen på daghemmet?

6 METODIK

I detta kapitel beskrivs den kvalitativa undersökningsmetoden och dess innebörd, datainsamlingen som genomfördes utgående från observation av barnen samt intervju av personalen men även de etiska aspekterna som medföljer vid observation av barn. Nedan finns även analys samt urvalsbeskrivning.

6.1 Undersökningsmetod

En etnografisk approach på forskningen studerar människor och dess kultur. En fokuserad etnografisk studie koncentrerar sig på enstaka problem i en bestämd miljö (Willis & Anderson 2013:89). Etnografisk forskning kan vara både kvalitativ och kvantitativ då datainsamlingen kan ske på väldigt många olika sätt. Perspektivet på forskningen skall dock vara klar, tittar forskaren in i en kultur som hen inte känner till (kvantitativ) eller är forskaren en del av kulturen hen undersöker (kvalitativ) (Willis & Anderson 2013:91, Taylor & Kielhofner 2006:534).

Detta arbete är gjort utgående från en kvalitativ forskningsmetod. Arbetet handlar om barns delaktighet på daghem och målet var att forska i ämnet i sin naturliga miljö, dvs. genom att besöka daghemmet och observera samspelet mellan personalen och barnen.

En kvalitativ etnografisk observation innebär att forskaren samlar information genom att titta snarare än att lyssna. En deltagande observation ger mer möjligheter för forskaren att interagera med dem som hen observerar. I båda fallen kan observationen vara strukturerad eller ostrukturerad (Willis & Anderson 2013:94). Då målet med forskningen är att svara på frågor som gäller personers beteende eller förmågor väljer man ofta observation som datainsamlingsmetod (Taylor & Kielhofner 2006:533). Observationen kan ofta ge oss mer än en enkät eller intervju eftersom de som blir observerade kanske inte är medvetna om hur de agerar i verkligheten (Furlong 2013: 150). För att nå större vidd och bättre trovärdighet på resultatet använder man ofta flera olika datainsamlingsätt (Taylor & Kielhofner 2006:533). Denna form av forskning kallas case studier i kvalitativ forskning och de djupdyker in i ett specifikt problem genom flera olika tillvägagångsätt. Resultatet sammanbinds och man får ofta ett mer detaljerat resultat än om man bara använt en datainsamlingsmetod (Willis & Anderson 2013:95).

6.2 Datainsamling

Visionen är att observera hur delaktiga barnen för tillfället är på daghemmet samt intervju personalen om hur de upplever att delaktigheten syns i nuläget och hur den kunde ökas.

Intervjun är ett sätt att samla information. Intervjun ger ofta en bredare och mer holistiskt perspektiv då man kan få fram hur en person upplever situationer själv. Intervjun kan variera från att vara strukturerad till att vara ostrukturerad. Den semi strukturerade intervjun samlar information som senare analyseras och kategoriseras. Narrativet lyfts starkare upp i en semistrukturerad intervju än en strukturerad intervju. Frågorna är öppna och ger mer utrymme för omfattande svar och intervjuaren har möjlighet att ställa följdfrågor för att få reda på mer. (Taylor & Kielhofner 2006:536–537)

Att intervju personalen har även sin positiva sida eftersom de känner barnen väl och kan därmed berätta hur de anser att barnen är delaktiga på daghemmet men de kan även ge en inblick i hur de personligen arbetar med delaktigheten i åtanke. Planen är att

intervjua personalen individuellt som jobbar på enheten. En sammanställd intervjuguide finns (se bilaga 2). Den berör personalens syn på delaktighet samt deras sätt att arbeta med barnens delaktighet i beaktande. Vi har valt att använda oss av en temaintervju som är gemensam för alla intervjuobjekt men som samtidigt öppnar upp till öppen diskussion och ger oss en ordentlig inblick i hur vardagen ser ut och på vilken nivå barnens delaktighet är just nu på Daghemmet Ankdammen. Intervjuerna kommer att bandas in så att de är enklare att transkribera dem och möjliggöra en lättare bearbetning av materialet.

Några hörnstenar att tänka på inför en observation. I hurdana perioder skall man observera, är datainsamlingen kontinuerligt eller sker den i intervaller. I vilken miljö sker observationen, är miljön konstruerad eller naturlig. Hur påverkar detta resultatet. Hur skall man göra observationen så den inte blir påträngande (Furlong 2013: 152). Den som observerar skall hålla sig så objektiv som möjligt så resultatet inte blir partiskt. Det gäller att fundera ut på förhand hur man kan öka sin studies reliabilitet och validitet, finns det möjlighet att till exempel spela in observationen på video och att det finns en tredje part som dubbelkollar resultatet (Taylor & Kielhofner 2006:534–535).

Planen är att observera mångsidiga vardagsituationer varefter materialet bearbetas innan påbörjan av nästa observation. Observationen sker i ca. 10 –15 minuters intervaller och ca. 12 videon anses behövas för att nå en tillräcklig bredd på resultatet. Under observationen används ett observationsschema (se Bilaga 1). Observationsschema berör barnens delaktighet vuxna och barn emellan men även barnens gemenskap sinsemellan för att se hur de gör varandra delaktiga. Observationsschema används som en checklista som man bockar av i stunden men efter observationen dokumenteras de relevanta situationerna. Dessa beskrivs så verklighetstroget som möjligt för att trygga att dessa händelser inte tolkas fel. Observationerna är även filmade så att möjligheten att gå tillbaka och kolla vad som verkligen hände i stunden möjliggörs.

6.3 Analys

Materialet från intervjun och observationen bearbetas enligt följande. Att analysera intervju kan påbörjas med att bekanta sig med materialet genom att läsa över det ett par gånger. Då man är bekant med materialet börjar man hitta mönster i texten och kan

identifiera vissa ord som står för stycken eller hela meningar. Dessa ord som lyfts fram dubbelkollar man att det väsentliga lyfts fram varefter man klassificerar de olika orden under olika huvudteman. Huvudteman som hittas speglar man i en diskussion till de man hittat bland den tidigare forskningen. För att öka trovärdigheten för forskningen är det bra att två forskare analyserar texten parallellt på olika håll och då man är klar jämförs resultaten. Resultaten analyseras och sammanställs till en gemensam helhet. Ifall stora avvikelser framstår mellan forskarna måste detta tas upp i diskussionen. Observationsanalysen genomgår samma process men den baserar sig på forskarens anteckningar ur observationstillfället. (Peacock & Paul-Ward: 354–364)

Då transkriberingen av materialet är klart påbörjas analyseringen av innehållet, först var och en för sig själv och sedan genom att träffas och tillsammans gå igenom vilka resultat som nåtts på varsitt håll. Efter att resultatet är sammanställt kan en diskussion kring vad detta innebär utgående från delaktigheten ta form.

6.4 Urval

Datainsamlingen framskred enligt plan. Urvalet av intervju består av fem intervjuer. Varje informant fick en egen kod så det är omöjligt att känna igen informanten men man kan ändå känna igen vilka delar som kommer från samma intervju. En av intervjuerna var så kortfattad och behandlade ej området tillräckligt omfattande så vi var tvungna att exkludera den ur vårt resultat.

Observationerna gjordes i mitten av november under tre dagar. Dagarna observationerna framskred var utspridda på en tidsperiod på två veckor för att få så omväxlande observationer som möjligt. På daghemmet skickades veckoplaneringen ut till föräldrar fredagen innan och detta brev utnyttjades för att besluta vilka dagar man bör vara på plats så att en så bred variation på aktiviteter som möjligt blir sedda. Det var mycket bortfall i gruppen på grund av sjukdom och lov dagar så gruppen som normalt består av 18 barn hade som bäst 15 barn på plats och 12 barn som minst. Kameran rullade på i ca. 5-15 min för att snappa upp situationer från vardagen. Snuttarna blev stundvis kortare än planerat från början på grund av att aktiviteten inte pågick längre. Materialet transkriberades och kodades så att alla barns namn ändrades och varje film snutt fick sin egen kod. Materialet ur observationerna innehåller sammanlagt 33 film snuttar. Dessa

snuttar har på må få numrerats från 1 till 33. Att koda materialet på detta vis höjer trovärdigheten i studien.

6.5 Etiska överväganden

Eftersom målgruppen för forskningen är barn är det viktigt att ta hänsyn till de etiska aspekterna gällande barn. För barn gäller samma etiska aspekter som för vuxna. Barnen bör delta frivilligt i de aktiviteter och observationer som utförs, samt behöver barnet veta att hen kan avbryta sitt deltagande ifall hen känner för det. Eftersom barn dock inte fullständigt kan själv ansvara för att förstå vad deltagandet innebär bör vi lita på att de som ansvarar över barnen kan tolka barnens signaler och göra rätt val för barnen.

Forskare har även ett ansvar att se till att barnen inte tar skada av att delta i undersökningen, och allt som görs skall utgå från att barnen mår bra och känner sig trygga. (Jacobsen 2012 s. 32) Även vid intervju av personalen på daghemmet är det viktigt att vi informerar dem vad syftet med intervjun är samt att deltagandet i intervjuerna är frivilligt. (God vetenskaplig praxis vid Arcada 2018) De personer som kommer att observeras eller intervjuas bör ha all information om syftet för undersökningen samt vilka för och nackdelar undersökningen har osv. I praktiken är det dock omöjligt att berätta precis allt om undersökningen, eftersom även för mycket information om undersökningen kan leda till dåliga och opålitliga resultat. Det krävs alltså att de som undersöker har förmågan att ge tillräcklig information som omfattar uppgifter om huvudsyftet för undersökningen samt förklara hur man kommer att använda resultatet. (Jacobsen 2012 s. 32–33) Arbetet utgår från Arcadas modell för god vetenskaplig praxis som innebär att forskaren eftersträvar ärlighet, omsorgsfullhet och noggrannhet i forskningen. Materialet kommer även genomgå en etisk förhandsgranskning. Barnens vårdnadshavare kommer att få fylla i ett brev med en ansökan om lov att observera barnen, samtidigt tas det reda på om man har rätt att citera dem samt dokumentera utan namn (se bilaga 4). Lov att intervju och observera personalen ansöks också (se bilaga 5). Forskningslovet undertecknas av Ankdammens husansvarige (se bilaga 3). Daghemspersonalen får vänligen även ta upp forskningslovet med barnen (se bilaga 6).

7 RESULTAT

I denna studie har man genom att intervjua personalen samt observerat vardagen utrett på vilket sätt barnen är delaktiga i verksamheten på daghemmet Ankdammen och utrett även hur personalen stöder barnens delaktighet. Här nedanför presenteras resultatet.

7.1 Barnens känsla av delaktighet

Ur intervjuerna framkommer det att många tyckte att det var svårt att beskriva vad delaktighet är och de flesta behövde en stund för att fundera över det. Alla i personalen tyckte dock att det handlade om att barnen skall få vara med och att de skall vara delaktiga i saker som berör dem. Många tyckte att det skall finnas gränser som ramar in möjligheter att välja, eftersom barn behöver struktur och rutiner, men att i den största mån som är möjlig skall barnen få påverka själva. Det kom också fram att personalen vill att barnen skall göra själv, och att de uppmuntras till det. Se exempel (intervju 2)

“Vi strävar efter det att om ett barn inte vet vad den ska göra, så istället för att vi sku berätta det direkt att nu ska du göra såhär, förstås händer det, men att man sku försöka med hjälpfrågor få barnen själv till dendär lösningen av en situation.”

Några av personalen tog även upp att delaktighet är något som berör alla parter d.v.s. personalen, barnen och vårdnadshavare. Alla var överens om att delaktighet är en viktig del av barnens vardag och något man skall sträva efter att uppnå. En stor del av personalen tyckte att de absolut lyckas med att göra barnen delaktiga till den mån som är möjlig, men alla tyckte att det fanns utrymme för att vidareutvecklas i den frågan.

Law et al. (2006:67) konstaterar att aktivitet är ett sätt för barn att öva på psykiska- fysiska- och emotionella färdigheter. Delaktigheten fungerar som en väg som guidar barnen att integreras med människor och deras omgivning. Integrationen främjar barnets självkänsla. På Ankdammen stöder personalen barnens färdighetsutveckling genom mångsidiga aktiviteter. De uppmuntrar barnen till att ta del i verksamheten och målet är att barnen får uppleva känsla av delaktighet i processen. Barns förmåga att delta i mångsidiga aktiviteter är beroende av barnets personliga kapacitet (Koivula et al 2017: 47, Rosenberg et al. 2010: 266–273). För att delaktighet skall uppnås krävs det dock två parter som möts och kommunicera med varandra (Bülow et al. 2012: 31). För att uppnå detta jobbar personalen ofta så att barnen är delade i små grupper enligt ålder.

Verksamheten består av mycket utomhusvistelse samt fri- och ledd aktivitet. Inomhus

erbjuder personalen bland annat aktiviteter så som pyssel, spelstunder, sagostunder, samling i stor och liten grupp samt möjlighet till fri lek. Rosenberg et al. (2010: 266–273) lyfter dock fram att enbart erbjuda mångsidiga aktiviteter inte bidrar till att barn engagerar sig och känner glädje i aktivitet.

De olika färdigheterna som barn skall lära sig bemästra stöds mångsidigt i verksamheten. Motoriska färdigheter stöds av personalen bland annat i parken i ledd och fri lek samt vid pyssel så som att klippa och klistra. Personalen stöder barnens psykiska färdigheter bland annat genom att bygga upp en god självkänsla genom att berömma då barnen lyckas med nånting som är svårt. Se exempel (video 10).

I tamburen på väg in efter utevistelse. Personalen säger "Lahkeesta kiinni" Felix har handen i bunten och tar i bunten "ja sit vedät" Felix släpper taget och drar ut handen personalen skrattar lite till och säger med skojande röst "eikun lahkeesta kiinni" Felix ler stort och förstår att det gick lite tokigt och svarar "niin". Personalen fortsätter ge instruktioner. "Eikun lahkeesta kiinni kun vedät ulos" så provar de igen, och igen korvar bunten sig och så kommer instruktionerna igen "Lahkeesta kiinni" Felix tar i bunten. "Noin, ja sitten vedät. Lahkeesta kiinni" Felix drar ut bunten och personalen blir jätteglad "jess!", och sträcker ut armarna och kramar om killen "Hyvä Felix, jess, jess, jess!" Felix strålar och ser nöjd ut.

Exemplet ovan ger också en inblick i hur personalen på ett bra sätt stöder barnet att lösa problemet. Det förklaras och visas men görs inte för barnet och barnet ges möjlighet att vara delaktig i processen.

Christiansen & Townsend (2010: 25–26) konstaterar att personer känner sig delaktiga i aktiviteter som är intressanta och utmanande. För att personalen skall kunna erbjuda aktivitet på rätt nivå för barnen behöver de vara medvetna om barnens intressen och förmågor. Vårt resultat visar på att personalen kan ha svårt att urskilja ifall barn är delaktiga. Se exempel (Video 16).

Personalen sitter vid bordet och pysslar inför julen med ett av barnen lite avsidet från de andra barnen som har fri lek. Personalens hand avritas på grön kartong av ett barn och personalen säger med en lekfull röst "Kutittaa". Saara svarar koncentrerat "jep", fortsätter rita och de nästa fingrarna blir ganska svaga. Personalen med uppmuntrande röst "Sä voit painaa ihan kunnolla kynällä niin sitten nähdään". Då Saara är klar lyfter hon glatt upp båda sina händer i luften och säger "Noin" hon ler och tittar på vad hon gjort och påpekar "vähän haalee". Personalen säger "ei se haittaa, leikataan se, niin saadaan se kuuseen sitten mukaan, eiks vaan" och börjar själv klippa ut handen. Saara tittar på när personalen börjar klippa och svarar lite kort "mmm". Medan personalen klipper börjar Fanni berätta intresserat "se muutti sinne lähelle sitä, kun mennään vähän matkaa Hildan ja Antonin luo, niin siinä se on, varmaan". Personalen svarar medan hen klipper "okej okej" men lyssnade kanske inte på Fanni för svaret fick henne att sjunka ner på sin stol och hänga över bordet och se uträkad ut medan personalen fortsätter klippa i tystnad. När handen var ut klippt svarar personalen "Nyt tuli vähän isompi käsi". Saara mumlar ett "mmm" till svar stiger upp och går och leka.

Alla individer känner delaktigheten på olika sätt och litteraturen lyfter fram olika nivåer man kan känna delaktighet (Molin 2004:70, Nivala & Rynänen 2013: 25, Turpin & Iwama 2011: 132, Polatajko et al. 2007: 23). För Saara är slutdelen av aktiviteten inte längre utmanande och hon tappar intresset för aktiviteten. Hon deltar men känner sig nog inte delaktig mot slutet. Här kunde personalen ha haft spelöga att snabbt ändra om och låta Saara själv klippa ut handen. Personalen utnyttjar inte heller "co-occupation" tanken att göra tillsammans, utan gör halva pysseluppgiften för henne. Öhrvall et.al (2016: 147) lyfter fram att "co-occupation" är ett sätt för barnet att lära sig nya färdigheter. Kishida & Kemps (2010:21–39) forskning visar att professionella kan genom att kontinuerligt evaluera barns grad av delaktighet bli mer känslig på att känna igen vilken nivå de ligger på. Aktiviteten som tas upp i exemplet ovan fortsätter, och då nästa barn kommer fram och börjar pyssla erbjuds det att hen får själv klippa ut handen. Detta visar på att en självreflektion över det egna arbetet har skett hos personalen.

En aspekt i att känna sig delaktig handlar om en känsla där individen upplever att hen är till nytta och har ett inflytande (Bülow et al. 2012: 31). På Ankdammen uppfylls detta till exempel genom att personalen varje vecka nominera ett av barnen till "veckans stjärn-anka" som är ansvarig för att duka borden till lunchen. Detta övas även genom att ge en känsla av ansvar. Se exempel (video 4).

Barnen går och håller i ett band på väg till parken och kommer fram till en korsning. Personalen "Hei, kuka muistaa missä se Topeliuksen puisto on?" visar med handen rakt fram. Aleks, Annika och Felix säger i en mun "TUOLLA" och visar till höger. Personalen leker förvånad "Sinnekkö me mennään?" tittar på barnen och ler "Okej hyvä" vänder mot parken. Aleks säger stolt åt Felix "Mä tiesin että täällä käännytään".

I exemplet ovan kunde man se stoltheten i barnen och gemenskaps känslan då de fick bidra med att hitta till parken. Barnen skall ges möjlighet att känna sig behövd, och som exemplet visar är det små saker som bidrar till denna känsla. Nästa exempel fortsätter efter föregående klipp. Det visar på att sammanhållningen i gruppen var påtaglig resten av promenaden till parken. Det var en fröjd att följa med då alla barnen brister ut i gemensam sång och alla barn i gruppen fick uppleva en känsla av maximal delaktighet. Se exempel (Video 4).

Annika påbörjar sången "Mää mää siellä ja mää mää täällä, hiiä hiiä hei, Piippolan vaarilla oli talo hiiä hiiä hei" så kompar alla barn med i sången och också Ingrid vars modersmål inte är finska sjunger i refrängen "vaari se hoiteli kanojansa hiiä hiiä hei kotkot täällä ja kott kot siellä hiiä hiiä hei". Så fortsatte promenaden fram till parken.

Detta hoppas man ha sett mer i gruppsituationer. Att personalen ger utrymme för barnens spontana handlingar. Att en promenad till parken kunde bli en gemensam sångstund hade inte planerats, men den blev så mycket mer för barnen än bara ett sätt att ta sig från en plats till en annan. Andra gånger då barnen promenerade till parken kunde de se väldigt olika ut. Se exempel (Video 16).

Sex stycken barn promenerar till parken och håller i repet. De går förbi en gräsmatta och några av barnen ropar ut ivrigt "Kato lunta". Personalen förklarar "Ei ole, kosteus on jäätynyt siihen päälle niin se on niinkuin jäätä. Ne kyllä lupasi lumi kuuroja, mutta ei nyt kyllä näytä siltä". Några av barnen tittar upp mot himlen i hopp om att de skulle börja snöa. Personalen märker att ett av barnen suger på sin halsduk och säger bestämt "Ingrid suger int sen på dendär halsduken". Promenaden fortsätter i tysthet en stund. Personalen säger sedan "Nyt Annika ja Anton pysyytään täällä reunassa" och styr henne till kanten och promenaden fortsätter i tystnad. Så kommer vi fram till skyddsvägen och personalen frågar "mikä valo palaa?". Aleksis som är först i kön ropar ut "punainen". Barnen i kön börjar diskutera något. Personalen säger "jokainen sit seuraava valoja niin sit kun tulee vihreä niin kävellään". Annika är sist i kön och vänder om sig mot personalen "miksi sulla on ...". Personalen säger kort "myös sinä seuraat valoja". Annika vänder om sig men fortsätter "miksi sulla...". Personalen säger skarpt "nyt ei sanota mitään enää". Annika fortsätter meningen "miksi sulla on liivi". Personalen svarar inget och Annika vänder sig ännu runt och får ett bestämt svar "Katso nyt valoja, sä kaadut sit kun me lähdetään jos et seuraava mitä tapahtuu". Nu fortsätter hon följa med ljuset kommer ett "piip" från trafikljusen då de byter till grönt barnen börjar gå och personalen "noniin" och går över i tysthet.

Här kunde man ha tagit fasta på rimfrosten och stannat och diskuterat det utförligare då så många barn visade intresse för "snön". Detta kunde ha ökat känslan av delaktighet för barnen. Då barnen kommer fram till trafikljusen är det säkrast för alla om man följer med vad som pågår i trafiken, men bemötande personalen har gentemot flickan kunde ha varit mjukare. Hon kunde ha svarat på frågan på ett annat sätt så situationen varit trevligare för alla parter.

7.2 Bemötande

Personalen bemöter barnen på ett gott sätt i för det mesta. De är uppmuntrande, ger beröm och inspirerar barnen att delta i aktiviteter. Ett bra bemötande iaktogs till exempel då personalen gav utrymme och verbalt bekräftade att de okej att visa sina känslor då ett av barnen blev tårögd då en av sångerna de sjöng under en sångsamling var så vacker. Detta stödde barnens emotionella färdigheter att få öva på olika känslouttryck. Problem i bemötandet uppstår främst då gruppens barn inte alla förstår finska eller svenska, beroende på barnets modersmål, och personalen håller sig enbart till det ena språket. Koivula et al. (2017: 47) poängterar att då verksamheten ofta sker i grupp på daghem och alla i gruppen skall beaktas, handlar det om att skapa demokrati för barnen. Då det endast används ett språk har barnen som inte förstår språket inte

tagits i beaktande och har svårt att följa med vilket gör det omöjligt för dem att känna sig delaktiga. Se exempel (video 6).

Barnen är i små grupp och leker ledda lekar utomhus. Personal "Nu kommer det en lek Ingrid som jag säger på finska, maa meri laiva" Artikulerar orden långsamt och tydligt. Visar på första sträcket "Det här är maa, de e alltså land" så pekar hen till nästa "Det e hav. Det e alltså meri på finska" och så pekar hen på det sista "och så e de laiva, båt dit längst bort. Om jag ropar meri, de där i mitten då skall du springa dit så fort som du kan, eller hur? Ingrid svarar "mmm" Leken kommer igång och personalen ropar "LAIVA". De hörs skratt och tjut och de flesta sätter av åt rätt linje, men Ingrid springer iväg först när hon sett vart de andra barnen springer och fortsätter denna taktik under hela lekens gång.

Nivala & Ryyänen (2013:25–26) delar in delaktigheten på tre olika plan, men för att en person skall känna delaktighet i grupp krävs det att man uppnår alla tre plan. Språket blir en barriär för att Ingrid skall känna sig delaktig och i exemplet når hon inte upp till den sista nivån. I andra aktiviteter så som samlingar mister personalen barnens uppmärksamhet genom att bara använda det andra inhemska språket. Stadnyk et al. (2014: 308–309) lyfter upp att individen eller gruppens behov, möjligheter och styrkor skall tas i beaktande i utförandet av en aktivitet för att uppnå aktivitetsrättvisa. Nu blir barnen orättvist behandlade i vissa situationer på grund av språket och utesluts från att kunna känna sig delaktiga.

Andra situationer där det kommer fram att personalen har noterat barnens grad av delaktighet är till exempel i samling. Se exempel (video 30).

Smågruppsverksamhet där barnen sitter i en halv ring framför personalen och diskuterar olika klädesplagg med hjälp av en pappersdocka. Detta är ett klipp från slut delen av aktiviteten. Alekski lyfter upp byxorna. Personalen fortsätter och säger "mikä tulee ensin, housut vai takki?". Alekski tittar på bilderna och tar upp jackan men ändrar sig och räcker fram byxorna. De andra barnen sitter tysta. Personalen säger "nyt joku muukin saa vastata kuin Alekski", och tar byxorna av Alekski. Felix som sitter i andra ändan av halv cirkeln har suttit tyst och lugnt på sin rumpa hela samlingen lyfter sig nu upp på knä. Valtti har lagt ner sig och sparkar till personalen i misstag, personalen sätter handen på hans knä och tittar på honom och säger "Valtti nyt seuraat". Pojken tittar stint på personalen medan hen fortsätter "housut laitetaan aina ensimmäiseksi" och klär på nalle "Kyllä, ja housujen päälle tulee sitten?". Alekski har jackan framför sig och lyfter upp bilden och säger glatt "Takki". Personalen "joo takki laitetaan siihen päälle". Alla andra barn förutom Valtti har hasat sig närmare pappersdock-Nallen.

Forskning visar att regelbunden känsla av delaktighet främjar barns utveckling, främjar deras sociala förmåga samt deras mentala och fysiska välmående (Pierce 2014:92). Aktiviteten är inte så väl anpassad i och med att nallens olika kläder är ganska svåra att

se skillnad på, vilket gör att uppgiften blir ganska utmanande för många i gruppen. Aktiviteten kunde ha varit en ypperlig chans att öva på ett demokratiskt arbetssätt men det utnyttjas inte. Nu kan man bara spekulera att Felix säkert kunde nått en högre nivå av delaktighets känsla än vad han nu nådde i stunden. Det såg ofta ut att han tänkte säga nåt men hann aldrig före nån annan redan talat ut. Avhenden (2004: 24–25) konstaterar att hur man bemöter personer är avgörande för hur delaktig personen kan känna sig i stunden. Valtti som inte visa nåt intresse för aktiviteten under hela samlingen blir första gången tilltalad helt i slutet av aktiviteten och då för att han inte har följt med enligt personalen. Ett annat slags bemötande redan från början kunde ha stött Valtti så att även han kunde ha känt sig delaktig i aktiviteten.

7.3 Barnen har möjlighet att välja aktivitet

Att delta i aktivitet bidrar till engagemang, hämtar mening till vårt liv, samt ger en känsla av behörighet. En av förutsättningarna att detta skall uppnås är att personen känner att hen kan påverka vilken aktivitet som utförs (Law et al. 2002: 640). Många i personalen nämnde under intervjun att de under samling ger t.ex. två alternativ åt barnen och låter barnen själva via röstning välja vilken park de skall gå till under utevistelsen. Det nämndes även att den fria leken är ett tillfälle som barnen själva väljer sin lek och lekkompis, och att de vuxna sällan styr leken då. En från personalen berättade att hen brukade låta barnen välja sånger under sångstunden, och även välja till vissa sånger sång ord och på det viset låta barnen vara delaktiga i vardagliga situationer. Se exempel (intervju 3).

“Det kan handla om t.ex. när vi har av våra hela husets sångstunder, så att barnen får vara den som planerar den, o väljer sångerna, eller en del- en grupp av barnen då.”

En i personalen tyckte också att det var viktigt att ha leksakerna på en sådan nivå att barnen själva kan nå dem utan att behöva fråga hjälp av en vuxen. Det berättades även att varje vecka får ett av barnen vara veckans “Stjärn-anka”, som sedan har som uppgift att hjälpa till att duka bord vid lunch och hjälpa till att bereda mellanmålet. Personalen berättade att det är en hedersuppgift för barnen och att de väntar ivrigt på sin egna tur att få vara “Veckans Stjärn-anka”.

Under våra observationer kommer dock få situationer upp där barnen har möjlighet att påverka vilken aktivitet de skall engagera sig i. Forskningen visar att barnen var mer

konsekventa i deltagandet i de aktiviteter de själva fick välja gentemot det personalen planerat (Robson et al. 2012: 1–3). Detta fenomen tycker vi oss kunna urskilja i barnens engagemang. Inom delaktigheten kan man identifiera interna och externa förutsättningar (Bülow et al. 2012: 32; Molin 2004: 78). Personalen serverar mycket av aktiviteterna för barnen och bibehåller många av de interna förutsättningarna som barnen kunde ha ansvar över själva. Till exempel då de pysslade julgran var det planerat av en i personalen, kartongen var grön och julgransbollarna var färdiga modeller. Hur skulle julpyntet sett ut ifall personalen frågat hur barnen tycker julpynt skall se ut? Då barn får vara delaktiga och bestämma över de ärenden som påverkar deras vardag kan verksamheten skilja sig mycket från hur de vuxna hade planerat den (Koivula et al. 2017: 46). De externa förutsättningarna skall styras av de kompetensmål som utbildningsstyrelsen har för småbarnspedagogiken, men själva aktiviteterna verksamheten består av skall vara utvalda i samförstånd med barnen.

De situationer som observerats där barnen fått någon form av valmöjlighet är den fria leken inne och ute samt julpyssel, musikstund, ledda utomhus lekar samt samling. Här är ett exempel (video 17).

Personal ber Ingrid komma och pyssla. ”Sitt där så, bra, vilken hand vill du ha?” Ingrid ”mmmm den” och sätter sin vänstra hand på kartongen. Personalen säger ”Den vill du ha, dra lite upp den där armen”. Personalen börjar rita av handen. Ingrid följer intresserat med. Personalen fortsätter ”Så får vi tillräckligt många till vår julgran” Ingrid nickar. Personalen frågar ”kittlar de”. Ingrid nickar igen. Personalen ”joo, okej vad bra. Den blev fin” då hon ritat klart. Personalen börjar klippa ut handen och Ingrid stiger upp från sin stol. Då vänder sig personalen och tittar på Ingrid och frågar ”Vill du göra en själv?”. Ingrid svarar ”mm”. Personalen frågar igen ”Rita en själv?” Ingrid svarar ”mmm”, kommer och sätter sig igen och lägger ut sin högra hand. Personalen ”ta den där handen” pekar på den vänstra ”Tror du har lättare att rita med den” Ingrid spretar med fingrarna och tar pennan och börjar rita ”Bra, du fixar de bra de där”

Självbestämmanderätten ger personen möjlighet att avstå från en aktivitet det är varje enskild individ som får avgöra om hen vill delta (Molin 2004: 72). Personalen ger möjlighet till barnet att välja ifall hen vill avsluta eller fortsätta pyssla efter att den första handen är avritad. En annan situation där barnen får välja aktivitet är efter vilan då de väljer vilken lekstation de vill engagera sig i. Law (2002:604–641) kom fram i sin forskning att för att uppnå delaktighet krävs att personer känner att hen kan påverka aktiviteten, hur länge aktiviteten tar och vem den utförs med. Första tanken är att kraven för delaktighet uppfylls i och med lekstationerna, men vi vittnar bland annat en situation där det blir något annat. Varje lekstation har plats för tre stycken barn. Lekstationen

väljs med att flytta sin personliga magnet till den lekstations bild som man vill leka vid. Detta låter bra, men genomförandet blir inte så lyckat. Här är ett exempel (video 11).

Fanni tittar på lektavlan och ser att Emmis och Ronjas magnet är på byggklossarna och bestämmer sig för att inte sätta ut sin magnet men går fram till Selma. Emmi kommer ut från toaletten och springer till tavlan och lyfter bort sin magnet från byggklossarna och blir och väntar på att de andra flickorna skall komma till tavlan. Selma kommer fram till tavlan tillsammans med Fanni och sätter sina magneter vid jumpaleken. Emmi tar ett steg tillbaka och iakttar vad flickorna väljer men håller ännu sin magnet i handen. Vilma kommer också till tavlan och letar efter sin magnet på tavlan. Just då Fanni och Selma stiger bakåt och Vilma som redan satt ögonen på jumpa leken hittat sin magnet dyker Emmi fram bakom dem och sätter sin magnet i jumpaleken som gör att leken blev fylld. Emmi säger med retfull röst till Vilma "Sinne ei saa enää mennä". Vilma ser mycket sur ut och går fram till Fanni och Selma. Hörs inte vad flickorna säger men de tittar surt på Emmi och ser missnöjda ut.

Exemplet visar att lekstationerna kan orsaka problem för barnen. Enligt Molin (2004: 67–70) krävs det att en person känner sig delaktig för att hen skall engagera sig i en aktivitet. Personen måste inkluderas i aktiviteten och bli accepterad samt visa intresse för aktiviteten. Exemplet ovan fyller inte alla förutsättningarna att en persona skall känna delaktighet. Speciellt att känna sig inkluderad och accepterad uteblir totalt. Barnen i exemplet utnyttjar lektavlan till att frysa ut varandra från den kommande leken. Situationen ovan fortsätter så att leken kommer i gång och utvidgas så att de fyra till slut lekte samma lek och verkade stortrivs i leken. Problempunkter med ovan nämnda exemplet är att personalen inte ingriper vid något skede. Det är personalens uppgift att stödja barnen och ge de förutsättningar att de kan vara delaktiga (Utbildningsstyrelsen u.å). Valet av lekstation följdes inte med av en vuxen vilket ledde till att barnen själva justerade leken som de själv tyckte och behövde inte följa de allmänna lekstations reglerna. Personaen kunde ha erbjudit barnen stöd i situationen för att undvika utfrysning eller liknande problematik.

7.4 Planering

Utgående från iakttagelser framkommer det att personalen håller strikt koll på de aktiviteter som erbjuds för barnen. Programmet är full späckat varje dag och barnen erbjuds en bred variation av aktiviteter dagligen. Detta resulterar ofta i att barnen är passiva i själva planeringen och förblir stundvis passiva även i själva utförandet då gruppens förmågor inte tagits i beaktande för själva genomförandet.

Under intervjun kom det fram att några i personalen berättade att barnen på daghemmet var till en viss mån delaktiga även i planeringen av vardagen. Det nämndes ofta att det

är viktigt att programmet är strukturerat och att dagarna har sin vanliga rutin för att främja en bekant och trygg vardag för barnen, men att de i mån av möjlighet låter barnen planera innehållet till någon viss aktivitet. (Se exempel intervju 1)

“T.ex. om vi har på måndag ”ilmaisun monet muodot” så kan vi fråga ”att hej vad sku ni villa pyssla?”. De kan vi göra. [...] ”Kasvan, liikun, kehityn” -Vad sku du villa göra i jumpan sen nästa vecka?” Att sånt här e ju möjligt. [...] Det kräver tid. O de att man faktiskt insätter sig i att nu e nästa vecka sänhan, o sen att acceptera det som pedagog.

Forskning lyfter fram att miljön kan vara ett hinder för att kunna delta (Coster et al. 2012: 235–242). Personalen var duktig på att ta i beaktande den fysiska miljön. Lindsay et al. (2015) lyfter fram att barns psykosociala hälsa påverkas av omgivningen. En hindrande miljö ökar beroende av hjälp och känsla av ensamhet. Resultat visar att personalen tar till hänsyn den psykosociala hälsan på ett bra sätt. Leksakerna var placerade så att barnen själv kunde nå dem de ville ha, för att minska det att barnen behövde be om hjälp av de vuxna. Detta fungerade som något som ökar känslan av delaktighet för barnen. För smågruppsverksamheten valdes ofta ett litet lugnt rum för att stöda koncentrationsförmågan. Väggarna i rummet var tomma, då de andra utrymmen var fyllda med pyssel och färggranna planscher. Parken under utevistelsen valdes enligt vad som var på agendan. Om de var utelekar valdes en sandplan, fri lek så valdes en stor park med massa klätterställningar och på eftermiddagen gick de lite längre bort för att få lite mera lugn och ro från andra daghemsgrupper.

Den sociala miljön var dock mer krävande för personalen att anpassa. Hemmingson & Borells studie visar att två tredje delar av skolbarnen upplever hinder i den fysiska och sociala miljön för att kunna delta i aktivitet (Hemmingson & Borells 2002). Problem som uppstod var bland annat att barnen fick ofta skrika ut svaren t.ex. under smågruppsverksamhet utan att behöva markera eller turas om. Koivula et al. (2017: 47) säger att barn måste få öva på sina demokratiska färdigheter för att lära sig. Samlingarna såg ut som ovan beskrivet i de flesta fall under våra observationer. Detta resulterar i att samma barn i stort sätt alltid hade muntur och de mer försiktiga ofta satt tysta på sidan om eller inte alls följde med vad som pågick.

7.5 Utvärdering

Ett delaktighetsfrämjande arbetssätt förutsätter att personalen reflekterar och granskar kritiskt sitt egna arbetssätt (Koivula et. Al. 2017: 46). Personalen berättar att det hittills

oftast har gjorts en muntlig utvärdering med barnen, t.ex. att någon i personalen frågat barnen genast efter en aktivitet hur barnen upplevt verksamheten. Dock kom det fram att en från personalen har börjat fundera mer ingående med barnen hur det upplevt någon aktivitet, och att det används bland annat visuella medel för att få barnen delaktiga i utvärderingen. Personalen beskriver även att de försöker lyssna till vad barnen säger under utvärderingarna då de planerar fortsatt verksamhet. Se exempel (intervju 2).

Speciellt nu den här hösten så har jag ökat med det att dom får säga vad dom tycker vad som var bra, men sen vill jag också försöka få fram det som inte var så bra och roligt, men det e ganska svårt att få fram nånting negativt. Men visst kommer det emellanåt, o sen hjälper ju det såklart o så tänker man efter det att det här kanske dom inte tycker om och hur kan man göra det på ett annat vis.

En från personalen berättade att de tidigare år har låtit barnen ta del av en större utvärdering av daghemmets verksamhet i form av en stor tavla med rubriker, t.ex. "bästa parken", "bästa leken". Barnen har sedan fått svara på frågorna och på detta vis delta i en utvärdering. Barnen får även tidvis vara med i planeringen vilket förenklas då de har ett veckoschema som bas för planering men sedan låter barnen välja innehållet för de olika aktiviteterna. Personalen upplevde att barnen har ett behov att vara delaktiga i planeringen. Se exempel (intervju 3).

"Den här barngruppen är sån att dom är ganska sådär självständiga och dom är nog mycket såna att dom kommer med egna idéer och kommer med förslag och såhär. Att jag tycker nog att behovet finns."

En i personalen berättade att hen såg på barnens ansiktsuttryck att de vill vara med och påverka. Hen beskrev att det bästa tacket man kan få efter att man låtit ett barn vara med och planera t.ex. en aktiviteter är ett ivrigt leende. Se exempel (intervju 4).

" "Vad tyckte ni om det här att laga själv en hinderbana?", o jag såg det på deras ansikten! Och det var bästa tacket, att dom blev på riktigt glada. Sen fråga jag "vill ni göra det om på nytt?" och då sa alla direkt som en kör att "jaa!". Leende plus ett stort "ja" var väl bästa tacket där."

Det var dock flera i personalen som upplevde att detta är något som de känner att de kunde behöva mera tips om.

Under observationerna iaktogs en utvärdering som fungerade bra. I exemplet nedan har en i gruppen utmaningar med sin kommunikation. Barnets personliga uppfattning om dess emotionella färdigheter är kopplat till om barn med kommunikationssvårigheter känner sig delaktiga (Clarke et al. 2011:774–780). Se exempel (video 7).

Personalen bad barnen att ställa upp på linjen efter ledda lekar ute och frågar igenom i tur och ordning "mistä leikistä tykkäsit enemän". Aleksi får svara först "Molemmat". Personalen ger respons "hyvä så tykkäsit molemmista" nickar bekräftande till honom och fortsätter vidare ...

"Tykkäsikö Valtti leikeistä?" Valtti som mest stått och titta på de andra barnen som leker i parken brevid svarar "Ei, potkulauta". Personalen blir lite förvånad och brister ut "Potkulauta, oliko maa meri laiva kiva leikki?" Valtti tittar ner i sanden o seger bestämt "ei". Personalen fortsätter "joo entä oliko Valtti herra susi kiva leikki?" Valtti vrider och vänder på sig och skakar på huvudet. Personalen "Et tykännyt ollenkaan leikeistä, okei, mut sä leikit Valtti hienosti, olit hyvin mukana. Hyvä!"

Utvärderingen ger barnen möjlighet att reflektera över sina känslor. Barnet som har svårt med sin kommunikation är kortfattad och lösryckt i sitt svar. Personalen bekräftar barnet som inte tyckte om leken att de okej att inte tycka om men att de bra att man ändå deltar och provar på. I längden kommer det att stöda Valttis egna uppfattning om hans emotionella färdigheter och då hans uppfattning blir bättre stärks även delaktighets känslan i själva aktiviteten. Alla barn som deltog i lekarna övar under utvärderingen på deras demokratiska färdigheter. Hur man uttrycker sina egna tankar, bildar egna åsikter, hur man lyssnar på andra och tar i beaktan deras åsikter och vad empati är (Koivula et al. 2017: 47).

7.6 Mångfald

Resultatet kring hur personalen stöder barnens sociala färdigheter är ganska tudelad. Forskning visar att för att en person med en funktionsnedsättning skall vara socialt accepterad och därmed kunna känna sig delaktig krävs det att personen har god social problemlösningsförmåga (Odom et al. 2006:807–823). Gruppen som observerats är krävande i och med att alla barn inte har ett gemensamt språk. Detta sätter personalens kompetens på prov i många vardagssituationer. Många gånger lyckas personalen stöda barnen på ett bra sätt, t.ex. med att visa gott exempel eller ge utrymme för barnen att svara i tur och ordning. Som exempel såhär (video 9):

Barnen sitter i samling och har just slutat öva julfestsånger. Personalen tar fram nåt och säger ivrigt "hej vem kom här" och tar fram en handdocka. Några barn svarar ivrigt "Uggli". Personalen säger "Uggli kom här och frågar att va har ni gjort på veckoslutet? Mitä olette tehneet viikonloppuna? Alla berättar en sak" och stöder med att visa upp ett finger. Alla barns fokus blev mycket bättre i och med att Uggli kom fram. "yksi asia viikonloputa" Personalen säger med inlevelse "Felix vad har du gjort på veckoslutet? Berätta åt Uggli". Felix svarar "Leikkinyt leluilla". Personalen säger "Du har lekt med leksaker" Personalen "jättebra. Tomas va har du gjort på veckoslutet?" Tomas säger "Mä oon leikkinyt". Fortsätter en och en igenom hela gruppen.

Här lyckades personalen bra, hen upprepar allting på båda språken och fångar alla barns uppmärksamhet. Utmanande situationer uppstår dock i situationer då bara det ena språket används. För att göra barnen delaktiga är det viktigt att ta i beaktande barnens

egna färdigheter och då detta uppnås ses varje barn som en individ (Koivula et al. 2017: 47). Alla barn är på sin individuella nivå när det kommer till sociala färdigheter och det verkar vara krävande att ta dessa nivåskillnader i beaktande i själva utförandet av olika ledda aktiviteter. Till exempel såhär (video 20):

Det är smågruppsverksamhet på gång och en i personalen och sex barn jobbar med iPaden och lär sig olika klädesplagg. iPaden flyttas till ett av barnen "Valttis tur. Tryck där" säger personalen och visar var man skall trycka. Valtti trycker fram ett nytt plagg. "Felix trängs inte, du får din tur snart. Valtti trycker där" personalen hjälper Valtti för att få fram talsyntesen. Valtti bara tittar på bilden. "Valtti, tryck där" säger personalen och visar på skärmen. Valtti tittar på Paula och så säger hon "Paina siitä" och visar mot skärmen. Så fort Valtti trycker på paddan säger den "Kjol". Personalen och Ingrid härmar efter "Kjol" och flyttar paddan till nästa barn...

...Så har paddan kommit fram till pojken för andra gången. Personalen säger "Valtti" och Valtti trycker fram nästa bild tittar stolt på personalen. Personalen frågar "Vad fick Valtti?" och förväntar att han skall trycka fram talsyntesen. Valtti pekar mot skärmen och ler. Personalen säger "Du måste trycka på bilden" och visar med sitt finger. Valtti sitter lugnt och tittar på bilden "Tryck på bilden upprepar hon och så tar personalen i Valttis hand och trycker på skärmen med hans finger. iPaden säger ut "Strumpor". Personalen upprepar "Strumpor, jo vi har strumpor på fötterna" och flyttar iPaden till nästa barn. Valttis leende är borta.

Barnet i fråga har utmaningar i att följa instruktioner på sitt eget modersmål, så instruktionerna på ett främmande språk blir väldigt krävande för barnet. WFOT statment of occupational therapy (2010) lyfter fram att personen, miljön eller aktiviteten kan anpassas för att en person skall känna sig delaktiga i aktivitet. Situationen kunde möjligen ha kunnat lösas på ett bättre pedagogiskt sätt genom att göra en anpassning i aktiviteten för att upprätthålla iver som pojken visade.

Som småbarnspedagog bör man vara språkmedveten och förstå språkets centrala betydelse då det kommer till varje barns individuella utveckling, identitetsskapande, inläring samt chans till delaktighet. Alla i personalen bör fungera som språkliga modeller och stöda barnets flerspråkighet samt ständigt uppmuntra barnen att använda språket på ett så mångsidigt sätt som möjligt, dock bör man ge barnet tid att uttrycka sig samt agera i situationer som varierar språkligt (Utbildningsstyrelsen 2016:30–31). Om man utgår från exemplet ovan kan man konstatera att uppmuntran är på sin plats trots att barnet inte klarade av att slutföra hela aktiviteten, men vid nya rundan nådde han redan en ny prestationsnivå vilket är viktigt att poängtera eftersom det även ökar känslan av att ha lyckats.

En barngrupp formas av barn som alla har sina egna individuella styrkor och svagheter. De personer som jobbar med barn på ett daghem bör vara sensitiva och alerta

för barnens styrkor och förmågor så att alla barn har möjlighet till en lika god vardag och delaktighetskänsla (Koivula et al 2017:195). Med detta i åtanke kan det konstateras att det är utmanande för personalen att erbjuda samma möjlighet för ett barn att vara delaktig i vardagen om barnets kompetensnivå inte når upp till övriga gruppens nivå. Ett exempel där lekförmågan inte når kraven som ställs (Video 25)

Det är lekstations lek på gång då barnen borde hålla sig vid en lek. Personalen sitter vid borden och kollar inte så noga vad som händer i leken. Valtti irrar runt i rummet. Videon börjar då han hoppar in på mattan där flickorna leker balett. Så går han bort och börjar krypa runt på golvet mellan soffan och samlingsen. Då kommer det fram en pojke som är jämnårig med Valtti och sätter sig bredvid mig och börjar lätt stryka Valtti på huvudet när han kryper förbi och säger till mig "Valtti on aika pieni" och så fortsätter båda barnen mot bilmattan. Valtti stiger upp och börjar hoppa omkring, det andra barnet börjar apa efter. De hoppar omkring en god stund utan att verbalt kommunicera med varandra, Valtti ser inte ut att titta mot det andra barnet. Mitt i allt börjar Valtti springa runt och ropar ut "miks ei Pekka, Pekka" (namnet är helt lösryckt ur situationen, ingen på dagis eller hemma heter så) Han springer runt och ropar igen "Pekka" och gör ett hopp och säger samtidigt jätte gällt "PEKKA". Personalen som sitter vid bordet ignorerar honom och påpekar åt ett annat barn "Felix man får int riva i andras kläder". Valtti tittar upp och hoppar fram till Felix och gör prutt ljud framför hans ansikte. Det ringer på dörrklockan så fokuset på kameran far till nåt annat men man hör Valtti säga högt "PEKKA".

Valtti har inte en gång under den lekstations leken påbörjat en av de förutbestämde lekarna som finns på lektavlan. Personalen låter honom irra på utan att avbryta hans hopp och skutt. Lautamo (2016:21) lyfter upp att lekhandlingen: att påbörjar en lek utan vuxet stöd, är en av de enklaste lekhandlingarna barn tar sig an. Detta uppfyller Valtti som har påbörjat sin egen lek genom att hoppa runt, men lekstationerna kräver en högre nivå av lekförmåga då det gäller att faktiskt kunna använda förutbestämde leksaker i sin lek. Valtti visar heller inga tecken på att vill ta del av en gemensam lek som är en av grund förutsättningarna för att en lekstationslek skall fungera. Valtti skulle behöva mer stöd av en vuxen för att klara av att påbörja en lek och möjligen stöd även i att upprätthålla intresse för någon av lekarna.

7.7 Resultat sammanfattning

Vårt resultat visar på att barnen för det mesta känner sig delaktiga i verksamheten. Ett gott bemötande från personalen stöder känslan av delaktighet. Personalen planerar dock själv verksamheten vilket resulterar i att barnen har en ganska liten möjlighet att påverka vardagens aktiviteter. Detta för med sig vissa utmaningar vad det kommer till delaktighetskänslan för barnen. I gruppaktiviteter glömmar personalen stundvis att ta till hänsyn enskilda individernas förmågor, vilket leder till att barnen kan ha svårt att uppnå en känsla av delaktighet om aktiviteten blir för krävande eller för enkel. I intervjun samt

genom observationen kom det fram att personalen oftare kunde låta barnen utvärdera de aktiviteter som genomförs.

8 DISKUSSION

I detta kapitel lyfter vi fram vår diskussion kring resultatet utifrån studiens syfte, frågeställningar, teori och tidigare forskning. Vi kommer även att diskutera hur vårt metodval stött oss under vår process. Kapitlet avslutas med slutsatser och tips för fortsatt forskning.

8.1 Resultatdiskussion

Syftet med detta arbete är att öka barns delaktighet på daghem, och att öka personalens kunskap samt ge dem redskap om hur man kan göra barnen mer delaktiga i vardagen. Vårt resultat visar att personalen upplever att de erbjuder möjlighet för barnen att påverka dagen och få uppleva delaktighet. Våra iakttagelser tyder på att barnen inte har så stort inflytande som personalen tänker sig. Flera personer i personalen lyfter fram att de tycker det är krävande att ta med barn i planeringen. Vi rekommenderar att sträva efter att ta med barnen allt oftare redan från planeringsskede. Här nedan förklarar vi mer konkret hur detta kunde se ut.

Personalen stöder barnens delaktighet i vardagen på daghemmet Ankdammen genom att erbjuda rikligt med varierande aktiviteter i smågrupp. De upplever själv att de ger barnen valmöjligheter och inspirerar dem att delta. Utgående från de genomförda observationerna kunde detta förekomma oftare. Vi upplever att delaktighet som begrepp inte förstås lika omfattande som det beskrivs i vårt arbete. Ur ett aktivitetsperspektiv främjas barns delaktighet i vardagen på daghemmet Ankdammen genom att den fysiska miljöns krav tas väl i beaktande. Däremot ser vi i våra observationer att barnens individuella kapacitet, den psykiska miljön och aktivitetens nivå kan vara svår att anpassa så att alla i gruppen når en känsla av delaktighet. Ur ett socialpedagogiskt perspektiv främjas barns delaktighet i vardagen på daghemmet Ankdammen genom att personalen har ett gott bemötande mot barnen och är lyhörda för barnens behov.

En av hörnstenarna för att lyckas få barnen mer delaktiga är genom ett gott bemötande. Bemötandet blir krävande i och med barnens varierande språkkunskaper, vilket

personalen, bör ta i beaktande för att främja att alla barnen blir bemötta på ett likvärdigt sätt oberoende på språkkunskap. Att trygga att alla faktiskt blir hörda föreslår vi att ta i bruk demokrati för barnen. Speciellt i samling kan det vara gott att alltid följa ett demokratiskt arbetssätt så att alla skall ha samma förutsättningar att kunna delta och därmed känna delaktighet. Personalen bör stöda barnens kompetensutveckling vilket medföljer vissa ramar för verksamheten. Personalen bör hålla i åtanke att det finns otaliga sätt att stöda t.ex en persons finmotoriska färdigheter och det är denna bit man kan erbjuda barnen att ta över. Då barn får vara delaktiga och bestämma över de ärenden som påverkar deras vardag kan verksamheten skilja sig mycket från hur de vuxna hade planerat den (Koivula et al. 2017: 46). Vi vill gärna lyfta fram julfestprogrammet som en tankeväckare. Varför är det personalen som bestämmer vad barnen skall uppträda med? Ge barnen möjlighet att påverka. Kanske varje smågrupp kan ha ett eget programnummer som de själva får vara med och planera. Personalen skall delta och stöda processen, samt kan hen ge alternativ för gruppen att välja mellan men ifall barnen vill klä sig som superhjältar och sjunga sången ”*avaruuden autokorjaamo*” för sina föräldrar under julfesten och detta genomförs så har barnen verkligen fått vara med och påverka vad de vill uppträda med. Om julfesten planerats som beskrivet här ovanför känner sig barnen garanterat mer delaktiga under hela processen än då de uppträder sånger som personalen på förhand bestämt.

Smågruppsverksamheten ger personalen goda möjlighet att kunna ta alla förmågor i beaktande då de utför aktiviteter. Då alla individuella kapaciteter har tagits i beaktande är det lättare att gradera aktiviteten så att alla kan uppnå en maximal känsla av delaktighet. Var och en i personalen planerar en veckas program som de roterar för alla tre smågrupperna under tre veckors tid. Detta gör att barnens individuella kapaciteter lätt glöms då samma program rullar på vecka efter vecka. Det kräver mer engagemang av personalen, men det vore viktigt att varje smågrupp skulle få vara med och påverka sin egen planering. Personalens uppgift blir att gradera aktiviteten som blivit utvald i samråd med barnen så att den passar alla vilket gör att alla kan känna sig delaktiga. Ett sätt att gradera uppgifter är att utföra aktiviteter tillsammans med barnen och att använda sig av co-occupation tanken. Det innebär inte enbart att barn lär sig av vuxna, men också att barn lär sig av andra barn. Vi fick under våra observationer se att barnen varje gång jobbade i smågrupper som var delat enligt ålder. Då personalen vet att någon uppgift är mer krävande för en del av barnen kanske de kunde jobba i par så att den ena

i paret kan uppgiften och får fungera som stöd för den som ännu övar på sina färdigheter.

Det är dock bra att i fortsättningen också erbjuda en bred variation av aktiviteter för barnen. Barn förändrar sina aktivitetsmönster efterhand som de utvecklas. De aktivitets erfarenheter man får under barndomen kommer man att ta med sig in i vuxenlivet (Penny-Dahlstrands 2016: 23). På grund av detta är det viktigt för personalen på daghemmet att stöda barnen och erbjuda mångsidiga aktiviteter så de får prova och öva upp färdigheter samt öka barnets aktivitetsrepertoar. Detta bidrar även till barnets identitetsutveckling. Barn med funktionsnedsättningar lider större risk för att utsättas för färre situationer där de känner sig delaktiga. Den upplevda delaktigheten är också lägre bland dessa barn (Law et al. 2006: 94) En bred aktivitetsrepertoar gör att barnet tar sig an aktiviteter vilket möjliggör fler tillfällen att känna sig delaktig i. Det blir speciellt viktigt för personalen att stöda barn som har någon form av funktionsnedsättning att bygga upp en positiv aktivitetsidentitet. De aktivitetsupplevelser du upplevt som barn för du med dig in i vuxen livet så ifall du aldrig upplevt maximal delaktighet i barndomen blir det svårt att bryta dessa mönster i vuxenlivet.

Personalen bör sträva till att alltid vara närvarande för barnen och att vara alert och lyhörd för de situationer som sker på daghemmet. Detta för att kunna ingripa i situationer där det förekommer gräl, utfrysning eller mobbning. Problemsituationer uppstod speciellt under den fria lek då lekstationerna användes. Det är viktigt att reglerna för den fria leken följs av alla barn och personal för att idén skall fungera. Nu fanns det situationer där lekstationernas regler inte uppföljdes av personalen som befann sig i utrymmet där leken ägde rum, vilket ledde till problemsituationer för barnen.

Lekstationernas mål är att fungerar som ramar för barnens lek. De skall ge barnet möjlighet att öva på att hålla sin koncentration till en lek och inte hoppa från en lek till en annan. Nu saknades struktur på leken hos många av barnen. Många av barnen flyttade runt från en lek till en annan och lämnade leken ostädad då de flyttade till nästa lek. Personalen har på förhand bestämt att varje station får fyllas av tre barn åt gången, men tyvärr blev denna regel inte alltid uppföljd vilket kunde leda till konflikter mellan barnen då en del av barnen följde reglerna och andra tójde på dem så att det passade barnets egna intensioner. Genom att personalen lägger sig mer i och därmed är mer

närvarande i stunden och påpekar för barnen då de inte följer de regler som är uppsatta kommer konflikterna minska bland barnen. Detta skulle föra med sig mer tid för barnen att faktiskt engagera sig i själva leken och kunna känna sig mer delaktiga. En utmaning som kan uppstå då man börjar kräva att barnen följer lekstationsreglerna är att vissa barn kan/kommer ha svårt att påbörja en lek och hålla koncentrationen i en och samma lek. Dessa barn kan behöva vuxet stöd för att lära dem en bredare repertoar av lekhandlingar. Där har personalen hjälp av att kunna lekteori, vilka lekhandlingar barnet behöver kunna bemästra före man kan förvänta sig mer avancerade lekhandlingar.

Vi vill gärna hjälpa personalen att utöka uppfattningen om vad delaktighet innebär. De tog väl fasta på att det handlar om att barnen skall få vara med och påverka vardagen, men det finns att utveckla i att förstå och utveckla känslaspekten. Att känna sig delaktighet är en känsloupplevelse där individen upplever att hen är till nytta och har inflytande (Bülow et al. 2012: 31). Detta är viktigt att minnas då personalen skall kunna avgöra på vilken nivå barnen känner delaktighet. Personalen säger sig kunna urskilja då barnen njuter av verksamheten, men i och med att alla i personalen inte utvärderar sitt arbete, och frågar rakt av barnen vad de tycker, blir frågan öppen ifall barnen också upplever lika som personalen.

För att utöka delaktighetskänslan hos barnen rekommenderar vi att personalen tar med barnen redan i planeringsskedet av en aktivitet. Det gäller att fundera noggrant över vilka personalens externa faktorer är som de inte kan ge över till barnen men att våga prova ge över besluten över de interna faktorerna till barnen. Utgående från aktivitetsrättigheterna lyfts det fram att alla har rätt att uppleva aktiviteter som är meningsfulla och berikande (Stadnyk et al. 2014:308-309). Detta pliktär personalen att ta reda på vad barnen önskar sig göra under dagen och sträva efter att uppnå deras önskemål. En önskan som att få flyga till Antarktis behöver och kan inte uppfyllas bokstavligen men detta kan bidra till ett roligt projekt där man först tillsammans diskuterar och sedan förverkligar man en låtsasresa till önskedestinationen. Låt barnen själv komma på idéerna. Hur kan man ta sig till Antarktis? En klätterställning i parken kan fungera som ett fartyg eller så blir alla stolarna på daghemmet ett flygplan och då behöver vi pass och flygplans personal för att komma vidare. Möjligheterna är oändliga och det viktigaste är att komma ihåg att låta barnen välja vart historierna leder. Personalen är där bara för att hålla om de externa faktorer som Molin lyfter fram.

8.2 Metoddiskussion

Som metod ansågs en kvalitativ studie vara det lämpligaste för att få svar på våra frågeställningar. För att nå större vidd och mer trovärdighet på resultatet använder man ofta flera olika metoder för datainsamling (Taylor & Kielhofner 2006:533). Vi valde att både att intervjua personalen samt observera vardagen på daghemmet Ankdammen för att få en bredare uppfattning om situationen i barngruppen. Vi upplever att vi lyckats åstadkomma detta.

Vår datainsamling genom intervjun lyckades överlag bra. Den första frågan upplevdes mest krävande att svara på, den var mest teoretiskt utformad och möjligen kräver omformulering ifall vi skulle göra studien på nytt. Vi spelade in intervjuerna för att utöka trovärdigheten och underlätta transkribering vilket lyckades bra. Vi analyserade intervjuerna på var sitt håll och så satt vi ihop våra svar som påminde mycket om varandras, vilket tyder på att vi alla haft en god uppfattning om vår teoretiska referensram. Detta ökar tillförlitligheten för vår studie. Vi kodade intervjuerna så att man lätt kan följa med att vi använde hela bredden av materialet och inte bara en liten del av det. Problemområden som uppstod med intervjuerna är att samplet är ganska litet då vi bara har fem informanter samt påverkades möjligen en persons svar av att en kollega (som redan svarat på intervjun) satt i samma rum under tiden vi utförde intervjun.

Observationerna var mer krävande att utföra då det hände så mycket på samma gång. Vi hade pilot testat vårt observationsschema med några barn i hemmiljö vilket fungerade bra. Det visade sig att man mest hade tid att filma i stunden och så bearbeta i efterhand vad man fångat på film. Det var krävande första dagen att få observerat autentiska situationer då barnen var nyfikna på varför vi filmar men de glömde snabbt bort oss och under de två dagarna som följde var ingen mer och intresserade sig av oss då vi lugnt satt på sidan om. Även på personalen kunde man märka att kände sig lite obekväma med att vi var där och vi har diskuterat hur mycket männe detta inverkat på våra observationer. Ett problemområde med observationerna är att de skett under en väldigt kort tidsperiod, en större och bredare studie skulle vara mer pålitlig. Vi har på flera ställen observerat att personalen gör motsatsen till vad vi fått fram i intervjuerna. Skillnaden kan bero på att personalen inte ser sina misstag i sitt arbetssätt eller också

kan det bero på att vi har varit och observerat en så kort tid så vi inte hunnit se de situationer då de arbetar enligt vad de själv tagit upp i intervjun.

Vid transkriberingen märktes det att videokameran inte alla gånger snappat upp precis allt som sades om man var långt ifrån eller det var stökigt i utrymmet. Speciellt under den fria leken utomhus blev det problem. Ljud från trafiken gör att man inte fick fasta på vad som hände. Vi upplevde dock att vi har tillräckligt material utav den fria leken ute så vi har uteslutit dessa från vårt resultat. Observationerna analyserades på var sitt håll och så sammanfattade vi dessa för vårt resultat. Observationsschemat har fungerat bra i och med att våra analyser kompenserar varandra. Endast punkten om att identifiera på vilken nivå barnen är delaktiga har kunnat kännas krävande då det i många situationer har varit så stor variation bland barnen. Detta ökar vår förståelse för att daghemspersonalen inte alltid har så lätt att urskilja ifall alla är delaktiga eller inte. Videorna kodades och man kan följa genom hela arbetet vilken videosituationen är tagen ur. Detta för att öka vår trovärdighet för studien i och med att vi påvisar att vi använt oss av en stor del av vårt material i vårt resultat.

Då vi började sammanställa våra observationer insåg vi snabbt det negativa med att observera en så liten barngrupp. Igenkänningsfaktorn blev stor speciellt då vi observerade under influensasäsongen och barngruppen redan i sin helhet inte var den största till sitt omfång. Detta ledde till att vi ofta upplevde att man kunde känna igen vilka barn vi använde oss av som exempel vilket ur en etisk synvinkel inte får vara möjligt. Att hitta en balansgång mellan att ändå få fram det relevanta utan att exponera några enskilda individer var svårt, men vi upplever att vi klarade av det till slut och att inget barn nu kan kännas igen utgående från våra exempel och hänvisningar.

8.3 Slutsatser

Efter att vi utfört våra observationer samt intervjuer kan vi konstatera att det finns en del faktorer man kan ta i beaktande i fortsatt forskning i ämnet delaktighet ur socialpedagogiskt samt aktivitetsmässigt perspektiv. Den första är att grupperna var väldigt små under hela den tiden vi observerade eftersom det var full influensaperiod på gång. Ett annat resultat skulle möjligtvis uppstått om grupperna nått sin normala storlek vilket var betydligt större än de grupperna vi kom att skåda. Därför skulle det vara bra

att kunna göra observationerna under en längre tidsperiod och på så sätt kunna se gruppens dynamik då den skiftar i storlek.

Det andra vi tänkte på som kan löna sig att tänka på i vidare forskning är att även sätta fokus på föräldrarnas delaktighet vilket vi avstod helt från att gå in på, men det är definitivt ett område som väcker stort intresse. Det tredje är intervjufrågorna efter de inte alltid nådde önskad omfattning eftersom de var öppna och intervjuobjekten fritt kunde välja längden på sitt svar, vissa svar blev därmed väldigt korta.

Att detta arbete utfördes som ett tvärfakultetligt samarbete anser vi vara till vår fördel. Det fanns mycket vi kunde lära oss av varandra och många situationer under observationerna upplever vi att var värda att ta i beaktande från båda perspektiven samt skapade vi ny förståelse, eftersom vi kunde bygga på varandras tankar och idéer utgående från den kunskapen våra studier gett oss. Det enda negativa vi kom att tänka på var att vi ibland vara rädda för att fokuset skulle skifta och arbetet skulle bli mer socialpedagogiskt inriktat än jämnt fördelat studieinriktningarna emellan.

KÄLLOR

- Ankdammen, 2018a. Tillgänglig: <http://www.ankkalampi-ankdammen.fi/ankdammen/verksamhetside/> Hämtad: 10.12.2018
- Ankdammen, 2018b. Tillgänglig: <http://www.ankkalampi-ankdammen.fi/ankkalampi/toiminnallinen-kaksikielisyys/> Hämtad: 10.12.2018
- Avheden, K. 2014, Delaktighet främjar hälsa hos barn och ungdomar med funktionsnedsättning. I: Kormak, U. *Hälsa och aktivitet i vardagen – ur ett arbetsterapeutiskt perspektiv*. Förbundet Sveriges arbetsterapeuter. s. 24–34
- Bülow, P. Persson Thunqvist, D. Sandén, I. 2012. Delaktighetens praktik. Det professionella samtalets villkor och möjligheter. Malmö: Gleerups utbildning AB, 192 s.
- Case-Smith, J. 2001. Development of Childhood Occupations. I: Case-Smit, J. *Occupation therapy for children*. Mosby, Inc. s. 71-94
- Christiansen, C. H. Townsend, E. S. 2010, Introduction to Occupation. I: (red.) Christiansen, C. H. Townsend, E. S. *Introduction to occupation The Art and Science of Living*. 2 uppl., New Jersey: Pearson. s. 1-34
- Coster, W. Law, M. Bedell, G. Liljenquist, K. Kao, Y. Khetani, M. & Teplicky, R. 2013. 'School participation, supports and barriers of students with and without disabilities', *Child: Care, Health & Development*, 39, 4, s. 535–543.
- Clarke, M.T. Newton, C. Griffiths, T. Price, K. Lysley, A. & Petrides, K.V. 2011, Factors associated with the participation of children with complex communication needs, *Research in Developmental Disabilities*, vol. 32 (2), s. 774-780.
- de las Heras de Pablo, C-G., Fan, C-W. & Kielhofner, G. 2017, Dimensions of Doing. I: R, R. Taylor, (red.), *Kielhofner's Model of Human Occupation*, Wolters Kluwer, s.107-122.
- Furlong, M. 2013. Clear at a Distance, Jumbled up Close: Observation, Immersion and Reflection in the Process that is Creative Research. I: Liamputtong, P. (red), *Research methods in health: Foundations to evidence-based practice*. 2nd ed. South Melbourne, Vic.: Oxford University Press. s. 144–158
- God vetenskaplig praxis vid Arcada, 2018. Tillgänglig: https://start.arcada.fi/sites/default/files/dokument/ovriga%20dokument/god_vetenskaplig_praxis_i_studier_vid_arcada.pdf Hämtad: 12.06.2017
- Granlund, M. 2013, Participation – challenges in conceptualization, measurement and intervention, *Child: care, health and development*, vol. 39 (4), s. 470-473.

- Hemmingson, H. & Borell, L. 2002, Environmental barriers in mainstream schools, *Child: Care, Health & Development*, vol. 28 (1), s. 57–63.
- Jacobsen, D. I. 2012. Förståelse, beskrivning och förklaring: introduktion till samhällsvetenskaplig metod för hälsovård och socialt arbete. 2 uppl. Lund: Studentlitteratur, 327s.
- Jans, M. 2004, Children as citizens- Towards a contemporary notion of child participation, SAGE Publications. London, Thousand Oaks and New Delhi, Vol. 11, no. 1, s. 27–44.
- Kishida, Y. & Kemp, C. 2010. 'Training Staff to Measure the Engagement of Children with Disabilities in Inclusive Childcare Centres', *International Journal Of Disability, Development & Education*, 57, 1, s. 21–41.
- Koivula, M. Siippainen, A. Eerola-Pennanen, P. Valloittava varhaiskasvatus. Oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia. Tampere: Vastapaino, s. 46-47
- Imms, C. Aidar, B. Keen, D. Ullenhag, A. Rosenbaum, P. & Granlund, M. 2016, 'Participation': a systematic review of language, definitions, and constructs used in intervention research with children with disabilities, *Developmental medicine and child neurology*, vol. 58, s. 29-38.
- Imms, C. & Granlund, M. 2014, Participation: Are we there yet..., *Australian Occupational Therapy Journal*, vol. 61, s. 291-292.
- Lautamo, T. 2016. PAGS: Bedömning av barns lek i gruppsituationer / the Play assessment for group settings, PAGS 7 Ryhmässä tapahtuva lapsen leikin arviointi, RALLA. Laukaa, Ralla Oy. s. 27
- Law, M. 2002, Participation in the occupations of everyday life. *American Journal Occupational Therapy*, Nov-Dec; 56 640-649.
- Law, M. Petrenchik, T. Ziviani, J. & King, G. 2006, Participation of children in school and community. I: Rodger, S. & Ziviani, J. *Occupational therapy with children. Understanding children's occupations and enabling participation*, Blackwell publishing, s. 67–90
- Lindsay, S; Morales, E.; Yantzi, N.; Vincent, C.; Howell, L. & Edwards, G. 2015, The experiences of participating in winter among youths with a physical disability compared with their typically developing peers, *Child: Care, Health & Development*, vol. 41 (6), s. 980–988.
- Mackey, G & Vaealiki, S. 2011. Thinking of children: Democratic approaches with young children in research. *Australian Journal of Early Childhood*, Vol 34, No. 2, s. 82–86
- Madsen, B. 2001, Socialpedagogik. Lund: Studentlitteratur. s. 226–235

- Molin, M. 2004, Delaktighet inom handikappområdet. I: Gustavsson, A. Mallander, O. Tideman, M. *Delaktighetens språk*. Lund: Studentlitteratur. s. 61–81
- Morrison, C. D. & Metzger P. 2001. Play. I: Case-Smith, J. (red.). *Occupational therapy for children*. 4th ed. St. Louis (Mo.): Mosby. s.528–544.
- Nivala, E. Ryyänen, S. 2013. Kohti Sosiaalipedagogista osallisuuden ideaalia. Sosiaalipedagoginen aikakauskirja, vol. 14. s. 25–26. Tillgänglig: <http://www2.uef.fi/documents/1381035/2330652/NivalaRyy%C3%A4nen2013.pdf>
Hämtad: 08.09.2018
- Odom, S. L. Zercher, C. Shouming, L. Marquart, J. M. Sandall, S. & Brown, W. H. Social Acceptance and Rejection of Preschool Children With Disabilities: A Mixed-Method Analysis. *Journal of Educational Psychology*. Vol. 98 (4), s. 807-823.
- Peacock, N. Paul-Ward, A. 2006. Contemporary Tools for Managing and Analyzing Qualitative Data. I: Kielhofner, G. (red.), *Research in occupational therapy: Methods of inquiry for enhancing practice*. Philadelphia: F.A. Davis. s. 358–371
- Peny-Dahlstrand, M. 2016, Aktivitetens betydelse för barn och ungdom. I: Eliasson, A.-C., Lidström, H. & Peny-Dahlstrand, M. *Arbetsterapi för barn och ungdom*, Studentlitteratur, s. 23-33
- Pickens, N. & Pizur-Barnekow, K., 2009. Co-occupation: extending the dialogue, *Journal Of Occupational Science*, vol 16, nr 3, s. 151-156.
- Pierce, D. 2014, Occupational science for occupational therapy: A look into the future I: Pirece, D. (red) *Occupational science research describing occupation*. Thorofare, NJ : Slack Inc. s. 347–350
- Polatajko, H. J. Davis, J. Stewart, D. Cantin, N. Amoroso, B. Purdie, L. & Zimmerman, D., 2007. Specifying the domain of concern: Occupation as core. I: Townsend, E. A. & Polatajko, H. J. (red.), *Enabling Occupation II: Advancing an Occupational Therapy Vision for Health, Well-being, & Justice through Occupation*, Ottawa: CAOT Publications ACE, s. 13–36.
- Robson, S, Rowe, V. N. 2012. 'Observing young children's creative thinking: engagement, involvement and persistence' *International Journal of Early Years Education*, Vol. 20, No. 4, December 2012, 349364
- Rosenberg, L, Jarus, T, Bart, O, & Ratzon, N. 2011. 'Can personal and environmental factors explain dimensions of child participation?', *Child: Care, Health & Development*, 37, 2, s. 266–275
- Taylor, R. R. & Kielhofner, G. 2006. Collecting data. I: Kielhofner, G. (red.), *Research in occupational therapy: Methods of inquiry for enhancing practice*. Philadelphia: F.A. Davis. s. 530–547
- Turpin, M. & Iwama, M. K., 2011. *Using occupational therapy models in practice: A fieldguide*. Edinburgh; New York: Churchill Livingstone/Elsevier, 195 s.

- Utbildningsstyrelsen, u.å. Tillgänglig:
https://www.oph.fi/utbildning_och_examina/smabarnspedagogik/nya_planerna_fo_r_smabarnspedagogik Hämtad: 13.06.2018
- Utbildningsstyrelsen, 2016. Tillgänglig:
https://www.oph.fi/download/179348_grunderna_for_planen_for_smabarnspedagogik_2016.pdf Hämtad: 18.09.2018
- WFOT statment on occupational therapy, 2010. World Federation of Occupational Therapists Tillgänglig: <http://www.wfot.org/Portals/0/PDF/STATE-MENT%20ON%20OCCUPATIONAL%20THERAPY%20300811.pdf> Hämtad: 17.10.2018
- Willis, J. & Anderson, K. 2013. Ethnography as Helth Reasearch. I: Liamputtong, P. (red), Research methods in health: Foundations to evidence-based practice. 2nd ed. South Melbourne, Vic.: Oxford University Press. s. 85–98
- Wood, W. H. 2014, Environmental influence on daily time use and well-being. I: Pierce, D. (red) *Occupational science for occupational therapy*. Thorofare, NJ: Slack Inc. s. 49–65
- Zivani, J. Desha, L. & Rodger, S. 2006. Children´s occupational time use. I: Rodger, S. & Ziviani, J. *Occupational therapy with children. Understanding children´s occupations and enabling participation*, Blackwell publishing, s.91-112
- Öhrvall, A-M. Vroland-Nordstrand, K. & Peny-Dahlstrand, M., 2016, Barns aktiviteter i dagligt liv. I: Eliasson, A-C. Lidström, H. & Peny-Dahlstrand, M. (red.), *Arbetsterapi för barn och ungdom*. Lund: Studentlitteratur, s. 145–163.

BILAGA 1. OBSERVATIONSSCHEMA

Observationsschema

Vuxen - Barn	Kommentarer
Bemöter barn på ett gott sätt	
Stöder ett barn <ul style="list-style-type: none">• Motoriska färdigheter• Psykiska färdigheter• Kognitiva färdigheter• Emotionella färdigheter• Sociala färdigheter	
Tar hänsyn till den fysiska miljön	
Tar hänsyn till den psykiska miljön	
Ger barn möjlighet att välja aktivitet	
Erbjuder mångsidiga aktiviteter	
Kan urskilja barns olika nivåer på delaktighet	

Barn - Barn	Kommentarer
Ett barn kan påverka sin omgivning	
Ett barn känner att hen är till nytta	
Ett barn kommunicerar för att nå delaktighet	
Ett barn kan påverka hur länge aktiviteten pågår	
Ett barn kan påverka med vem hen utför aktivitet	
Ett barn kan avstå från att utföra aktivitet	
Nivå på barnens deltagande i aktivitet <ul style="list-style-type: none">• Tillhöra• Delta• Känna delaktighet	

BILAGA 2. INTERVJUGUIDE

Intervjuguide:

Öppna frågor, enskild intervju, möjlighet till följdfrågor.

- Vad tänker ni på när ni hör ordet delaktighet inom småbarnspedagogiken?
- Berätta om hur du gör barnen delaktiga i den småbarnspedagogiska verksamheten
- Beskriv hur du lyckas/ åstadkommer göra barnen delaktiga till den mån möjligt
- Berätta om barnens delaktighet i planeringen, genomförandet samt utvärderingen
- Berätta mera om hur barnens behov att vara delaktiga i planeringen framkommer

BILAGA 3. ANSÖKAN OM FORSKNINGSLOV

ANSÖKAN OM FORSKNINGSLOV

Vi är två socionomstuderande och en ergoterapistuderande från yrkeshögskolan Arcada och vi skriver för tillfälle vårt examensarbete. Syftet med detta arbete är att öka barns delaktighet på daghem, samt öka pedagogens kunskap om hur man kan göra barnen mer delaktiga i verksamheten och vardagen på daghemmet.

Vårt examensarbete är en kvalitativ undersökning och vi har som avsikt att intervjua personalen och observera personalens och barnens interaktion i olika vardagssituationer och ledd verksamhet. Vi kommer att spela in intervjuerna för att underlätta transkribering samt filma observationerna och föra ett observationsschema. De filmade observationerna kommer vi även att transkribera. Detta gör vi för att kunna söka svar på våra forskningsfrågor och analysera materialet i vårt examensarbete.

Vårt examensarbete följer de forskningsetiska principerna och därmed skyddas deltagarnas identitet genom hela processen. Allt material som vi samlar in är konfidentiellt. Vi bevarar materialet från observationerna omsorgsfullt och efter att vårt examensarbete har blivit godkänt kommer vi att förstöra det insamlade materialet på ett lämpligt sätt. Under den tiden bearbetningen av materialet sker har endast vi och våra handledare tillgång till det.

Härmed ber jag om ert lov att få observera personalen och barnen på daghemmet Ankdammen.

Som handledare för vårt examensarbete fungerar Carina Kiukas (carina.kiukas@arcada.fi, tel.+358 207 699 536). Vid frågor kan ni kontakta oss eller vår handledare.

Med vänlig hälsning:

Christa Lempinen,

Socionomstuderande

(christa.lempinen@arcada.fi)

Isabella Knopman,

Socionomstuderande

(isabella.knopman@arcada.fi)

Ninni Kullberg

Ergoterapistuderande

(kullbern@arcada.fi)

BILAGA 4. FORSKNINGSLOV TILL FÖRÄLDRARNA PÅ SVENSKA

Bästa förälder,

Vi är två socionomstuderande och en ergoterapistuderande från yrkeshögskolan Arcada och vi skriver för tillfälle vårt examensarbete. Syftet med detta arbete är att öka barns delaktighet på daghem, samt öka pedagogens kunskap om hur man kan göra barnen mer delaktiga i vardagen

Vår metod är en kvalitativ undersökning och vi har som avsikt att observera personalen och barnen i verksamhet under slutet av 2018. Vi kommer att föra ett observationsschema och filma observationen som vi transkribera efter observationerna. Denna dokumentation kommer att ses enbart av oss och våra handledare för arbetet. Anteckningarna kommer bara vi och våra handledare att ha tillgång till, materialet förvaras i ett låst skåp och de kommer att förstöras då vårt examensarbete har blivit godkänt. Vid publicering av arbetet och forskningsresultaten kommer barnen inte att namnges eller kunna kännas igen i vår undersökning.

Av forsknings skäl måste ni som förälder ge ert godkännande för att ert barn får delta i undersökningen. Härmed ber vi er underteckna och därmed ge oss tillstånd att observera, filma, använda bilder av pyssel/ritningar och citera ert barn i vårt examensarbete

Vårdnadshavarens underteckning samt namnförtydligande

Vid frågor kan ni kontakta oss eller vår handledare. Som handledare för vårt examensarbete fungerar Carina Kiukas (carina.kiukas@arcada.fi, tel.+358 207 699 536)

Med vänlig hälsning:

Christa Lempinen,

Socionomstuderande

(christa.lempinen@arcada.fi)

Isabella Knopman,

Socionomstuderande

(isabella.knoppman@arcada.fi)

Ninni Kullberg

Ergoterapistuderande

(kullbern@arcada.fi)

BILAGA 5. FORSKNINGSLOV TILL FÖRÄLDRARNA PÅ FINSKA

Hyvä vanhempi,

Olemme kaksi sosionomiopiskelijaa ja yksi toimintaterapeuttiopiskelija ammattikorkeakoulu Arcadasta ja kirjoitamme tällä hetkellä opinnäytetyötämme. Työn tarkoitus on lisätä lasten osallistamista päiväkodissa sekä lisätä pedagogin tuntemusta siitä, miten lapsia osallistetaan arkeen.

Työmenetelmämme on laadullinen tutkimus. Havainnoimme henkilökuntaa ja lapsia päiväkodin toiminnassa vuoden 2018 lopussa. Täytämme havainnointitaulukkoa ja kuvaamme havainnointitilanteet, jotka litteroimme tutkimusta varten. Tämä aineisto on ainoastaan meidän ja ohjaajiemme nähtävissä, eikä aineistoa käytetä missään muussa yhteydessä. Muistiinpanot ovat ainoastaan meidän ja ohjaajiemme käytettävissä ja materiaali säilytetään lukitussa kaapissa. Materiaali tuhoetaan, kun opinnäytetyömme on hyväksytty. Emme käytä lasten nimiä tai muita tunnistettavia tekijöitä opinnäytetyössämme.

Tutkimusta varten tarvitsemme vanhempien suostumuksen, että lapsenne saa osallistua tutkimukseen. Täten pyydämme teitä allekirjoittamaan ja antamaan meille luvan observoida, kuvata sekä käyttää kuvia piirustuksista/askarteluista ja siteerata lastanne opinnäytetyössämme.

Huoltajan allekirjoitus sekä nimenselvennys.

Jos teillä on kysymyksiä, voitte olla yhteydessä meihin tai ohjaajamme.

Opinnäytetyömme ohjaaja on Carina Kiukas (carina.kiukas@arcada.fi, tel. +358207699536)

Ystävällisin terveisin:

Christa Lempinen, Isabella Knopman, Ninni Kullberg

Sosionomiopiskelija Sosionomiopiskelija Toimintaterapeuttiopiskelija

christa.lempinen@arcada.fi) (isabella.knopman@arcada.fi) (kullbern@arcada.fi)

BILAGA 6. FORSKNINGSLOV TILL DAGHEMSPERSONAL

Bästa daghemspersonal,

Vi är två socionomstuderande och en ergoterapistuderande från yrkeshögskolan Arcada och vi skriver för tillfälle vårt examensarbete. Syftet med detta arbete är att öka barns delaktighet på daghem, samt öka pedagogens kunskap om hur man kan göra barnen mer delaktiga i vardagen.

Vårt examensarbete är en kvalitativ undersökning och vi har som avsikt att intervjua personalen och observera personalens och barnens interaktion i olika vardagssituationer och ledd verksamhet under hösten 2018. Vi kommer att spela in intervjuerna för att underlätta transkribering samt filma observationerna och föra ett observationsschema. De filmade observationerna kommer vi även att transkribera. Detta gör vi för att kunna söka svar på våra forskningsfrågor och analysera materialet i vårt examensarbete.

Denna dokumentation kommer att ses enbart av oss och våra handledare för arbetet. Anteckningarna kommer bara vi och våra handledare att ha tillgång till, materialet förvaras i ett låst skåp och de kommer att förstöras då vårt examensarbete har blivit godkänt. Vid publicering av arbetet och forskningsresultaten kommer varken personalen eller barnen att namnges eller kunna kännas igen i vår undersökning.

Om det är något ni undrar över kan ni kontakta oss eller vår handledare. Som handledare för vårt examensarbete fungerar Carina Kiukas (carina.kiukas@arcada.fi, tel.+358 207 699 536)

Med vänlig hälsning:

Christa Lempinen,

Socionomstuderande

christa.lempinen@arcada.fi)

Isabella Knopman,

Socionomstuderande

isabella.knopman@arcada.fi)

Ninni Kullberg

Ergoterapistuderande

kullbern@arcada.fi)

BILAGA 7. FORSKNINGSLOV TILL BARNEN

Ett litet introduktionsbrev att läsa upp innan vi kommer för att observera till daghemmet

Isabella, Ninni och Christa kommer att komma till vårt daghem för att prata med daghemspersonalen om hur ni får hjälpa till och bidra med era idéer på daghemmet men också för att titta på hur er dag på dagis ser ut. Isabella, Ninni och Christa är studerade och skriver sitt slutarbete, det betyder en sista stor text man skriver innan man får sluta skolan och börja jobba. Vi vet att det är svårt ibland att låta någon främmande komma till daghemmet och titta på när man leker eller pysslar men de kommer inte att göra er något illa eller tala med er om ni inte vill. Om ni har någon fråga ni skulle vilja ställa Isabella, Ninni och Christa så kan ni fråga den när ni möter dem eller berätta den till någon vuxen (t.ex. mamma eller pappa) så kan de skriva ner frågan och ge den till någon från daghemspersonalen. När de kommer på besök kommer de att filma och spela in ljud men också tala med de som arbetar här på daghemmet och fråga dem frågor om delaktighet. Vad tror ni att delaktighet betyder?

FIGURER

Figur 1 En redigerad version av Madsens bildningsblomma. (Madsen 2001 s. 226-227)	
.....	24

